

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ,
ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРАВА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT
OF ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING,
MANAGEMENT AND LAW: THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**9 березня 2019 р.
March 9, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ,
МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT
OF ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING,
MANAGEMENT AND LAW: THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**9 березня 2019 р.
March 9, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Перспективні напрямки розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 9 березня 2019 р.): у 3 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 1. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективні напрямки розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права: теорія і практика» з:

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький технічний коледж

Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

Державний університет інфраструктури та технологій

Дніпровський державний технічний університет

Донецький національний технічний університет

Донецький юридичний інститут МВС України

Житомирський національний агроекологічний університет

Запорізький національний університет

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет будівництва та архітектури

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Київський національний університет технологій та дизайну

Київський університет права НАН України

Коледж Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича

Криворізький економічний інститут ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

Львівський торговельно-економічний університет

Маріупольський коледж ДВНЗ «ПДТУ»

Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж

Національний авіаційний університет

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

Національний університет «Львівська політехніка»

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Національний університет харчових технологій

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова

Одеський державний аграрний університет

Полесский государственный университет

Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

Полтавський юридичний коледж Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

Сумський будівельний коледж

Сумський державний університет

Сумський національний аграрний університет

Тернопільський національний економічний університет

Українська інженерно-педагогічна академія

**Університет державної фіскальної служби України
Харківський державний університет харчування та торгівлі
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця
Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
Херсонський державний університет
Хмельницький національний університет
Черкаський державний технологічний університет
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; національної безпеки і оборони в умовах кризових явищ; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; економіки сільського господарства і АПК; економіки торгівлі та послуг; економіки промисловості; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; інновацій та інвестиційної діяльності; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; економічної кібернетики; маркетингу; менеджменту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики; міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 1. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	7
<i>Derbenova Ya. V.</i> FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND THE EU: THREATS AND POSSIBILITIES UNDER DISINTEGRATION CONDITIONS.....	7
<i>Корнійчук О. О.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ	8
<i>Нелінович О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД	10
<i>Sereda A. Yu.</i> GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY: OPPORTUNITIES AND THREATS	11
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 2. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	13
<i>Мороз І. В.</i> ДЕРЖАВНИЙ БОРГ: МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ	13
<i>Носань Н. С.</i> ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СКЛАДОВОЮ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	14
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	16
<i>Бойчук І. В.</i> МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОГО РИНКУ	16
<i>Гук О. В., Довмат А. В.</i> ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ОРГАНІЗАЦІЇ	18
<i>Дорошенко В. М.</i> ФОРСАЙТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ У БУДІВНИЦТВІ	19
<i>Жук Л. В.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	21

Злотенко О. Б. ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	23
Міркунова Т. І. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	24
Пігуль Н. Г., Винокурова Н. В. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЇЇ РІВНЯ	26
Савицька О. М., Салабай В. О. ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ: ВИМІР ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	28
Чіков І. А. ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	30
Чумак Л. Ф. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	32
Шматько Н. М. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОБ'ЄДНАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	34
СЕКЦІЯ 4. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ SECTION 4. FOOD SAFETY AND ECOLOGICAL POLICY IN THE MODERN WORLD.....	36
Паламаренко Я. В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА КЛЮЧОВІ ОРІЄНТИРИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	36
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 5. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX.....	38
Бурлака Н. І. ДЕГРАДАЦІЯ ҐРУНТУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	38
Логвиненко С. Л. ПРИНЦИПИ, КРИТЕРІЇ ТА АЛГОРИТМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСГ	39
Тітов Д. В. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	42

СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 6. ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES.....	44
<i>Kryzhanovska M. O., Uholkova O. Z.</i> PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN SWEDEN.....	44
СЕКЦІЯ 7. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 7. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES.....	47
<i>Ігнатенко О. П.</i> НАУКА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	47
<i>Кайдаш О. В.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	48
<i>Пилипанинець Д. В., Стеблюк С. В.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТТЯ.....	51
<i>Притуляк Н. М.</i> КЛАСИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	52
СЕКЦІЯ 8. ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ SECTION 8. ECONOMICS OF INDUSTRY	55
<i>Чернявська І. М., Ліхачов Є. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	55
<i>Шевченко І. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ.....	57
СЕКЦІЯ 9. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО SECTION 9. PUBLIC INTERNATIONAL LAW AND PRIVATE INTERNATIONAL LAW.....	60
<i>Kirsych D.</i> PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF FOREIGN INVESTMENT IN UKRAINE ...	60
СЕКЦІЯ 10. ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ SECTION 10. ECONOMICS OF TRADE AND SERVICES	62
<i>Карпенко Я. С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	62

СЕКЦІЯ 1

SECTION 1

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.9

Derbenova Ya. V.

PhD student,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**FREE TRADE AREA BETWEEN UKRAINE AND THE EU: THREATS AND
POSSIBILITIES UNDER DISINTEGRATION CONDITIONS**

The entry into force of the Association Agreement and the implementation of Deep and Comprehensive Free Trade Area between Ukraine and the EU is of great importance for our country and is necessary to ensure its further integration into the global economic space. The implementation of the provisions of the Agreement and the commitments undertaken by Ukraine aims at convergence with the EU legislation, reforming and enhancing the competitiveness of the national economy, and deepening economic cooperation with the EU.

However, the disintegration processes of the present stage of globalization are becoming a destabilizing factor in the international relations of Ukraine and the EU and reduce the possibility of forecasting the effectiveness of their cooperation [1]. To understand the essence of these processes, we propose the following definition: international economic disintegration is a process of transforming the interconnection between countries and regions with socio-economic and political dimensions in order to reduce dependence on the negative effects of global economic phenomena and the realization of national interests of countries.

Ukraine is in the region of increasing disintegration processes caused by various factors: the contradiction of national interests, the desire of countries to strengthen sovereignty and independence from supranational authorities, diplomatic controversy and armed conflicts. Under such conditions, both the national and international environment of the functioning of the Free Trade Area with the EU creates not only an opportunity, but also a threat to Ukraine.

The assessment and forecasting of the quantitative and qualitative implications of the introduction of the Free Trade Area with the EU was carried out by many scientists, but before the entry into force of the Deep and Comprehensive Free Trade Area between Ukraine and the EU [2; 3]. The author conducted a real expert survey of entrepreneurs, representatives of the scientific community and the executive branch in November-December 2018, which made it possible to find out the possibilities and threats of the functioning of the Free Trade Area with the EU for Ukraine in the current conditions of strengthening the disintegration tendencies (Table 1).

Table 1

Opportunities and threats to the functioning of the Free Trade Area with the EU for Ukraine

Direction of influence	
Opportunities	Threats
Increased negotiating power of the country on the international level.	Aging the provisions of the Association Agreement and the need for a modern review of the text of the agreement.
Increasing investor confidence in the Ukrainian market.	The contradiction between the political and economic interests of the EU and Ukraine.
Integration into European social and economic systems.	Loss of independence in the field of economic policy relates to the establishment by international financial organizations of other policy objectives in exchange for financial assistance.
Increase opportunities and directions for foreign trade.	Complications of economic policy measures and deepening of the problems connected with the weakness of the currency.
Diversification of sources to cover the budget deficit.	The need for financial assistance for the implementation of European standards.
Increasing financing of joint scientific projects, in particular in the field of aircraft engineering, space industry, development and introduction of energy saving technologies.	

Source: compiled by the author

The most important threats to the Ukrainian economy are the need to reform many sectors to move to European standards of product quality, production capacity, quality control, which requires significant funding. The provisions of the Agreement, developed during the years 2007-

2012, are outdated, given the rapidity of the changes and the depth of the crisis in the country's economy and politics. Thus, the economic part of the Agreement needs to be reviewed and updated taking into account the current state of the Ukrainian economy and its national interests, with which agree 86 % of the polled experts.

According to the survey, 61,9 % of respondents in one way or another agree that the economic interests of Ukraine and the EU do not coincide, which is one of the factors of regional disintegration processes in the long run.

Under such conditions instability of the external business environment and crisis phenomena in the economic and political life of the country, loss of control over 7 % of the territories in which 13% of the population live, the problem of finding stable and effective for the Ukrainian economy forms of cooperation with a strategic partner becomes more acute. According to an expert survey, such a form may be cross-border cooperation that will ensure the stability and long-term relationship with the EU through the creation of international clusters, Euroregions, joint ventures and public-private partnerships.

References

1. Filipenko, A. S. International economic disintegration: a methodological account. 2018. URL: <http://3ftfah3bhjub3knerv1hneul-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/09/Filipenko-Lugano-full-text.pdf>.
2. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій [сайт]. URL: www.ier.com.ua.
3. Cramon-Taubadel S. A preliminary analysis of the impact of a Ukraine-EU free trade agreement on agriculture. *Policy Research Working Paper*. 2010. № 1. P. 69.

УДК 351

Корнійчук О. О.

молодший науковий співробітник
відділу дослідження митних ризиків

НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

Розвиток системи управління ризиками (СУР) в сфері митного контролю в Україні відбувається з урахуванням міжнародних стандартів та провідного міжнародного досвіду. Забезпечення застосування сучасних митних методів, зокрема оцінки ризиків, постаудитного контролю та методів аудиту компаній для спрощення і сприяння ввезенню та випуску товарів, а також застосування міжнародних документів, що використовуються у митній справі і торгівлі, у тому числі тих, що розроблені Всесвітньою митною організацією (ВМО), Світовою організацією торгівлі (СОТ), а також керівних принципів ЄС, таких, як Митні прототипи передбачене статтею 76 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другої сторони [1].

Основні принципи застосування СУР для визначення форм та обсягів митного контролю було закріплено в 2012 році в Митному кодексі України (МКУ). Положення МКУ щодо безпосереднього застосування СУР відповідають стандартним правилам 6.3 і 6.4 розділу 6 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, розділу 4 статті 7 Угоди про спрощення процедур торгівлі СОТ, положенням Митного кодексу Союзу щодо управління ризиками, прийнятого відповідно до Регламенту (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 09.10.2013 [2].

В 2015 році удосконалено Порядок здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками, передбачений частиною другою статті 363 МКУ, з урахуванням Рамкових стандартів забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі ВМО, Компендіуму з управління ризиками ВМО та кращого міжнародного досвіду з управління митними ризиками. До зазначеного нормативного документу було включено положення про можливість здійснення таргетингу, розподілу ризиків на фіскальні ризики та ризики безпеки, а також пріоритетів митниць щодо їх аналізу, оцінки та вжиття відповідних заходів.

Враховуючи вищевикладене, основні підходи до застосування інструментів СУР в митній системі України закріплені в Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків,

розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній системі України, який затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684 [3].

В рамках реформи митниці з метою побудови сучасної, гнучкої, багатофункціональної системи, яка ефективно функціонуватиме та розвиватиметься як на центральному, так і на регіональному рівнях, Міністерством фінансів України працює над розвитком та вдосконаленням діючої в Україні СУР. З цією метою розроблено Стратегію розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року та План заходів з її реалізації, які схвалив Уряд [2].

Серед основних напрямів реалізації Стратегії варто відмітити:

- проведення аналізу та оцінки ризиків безпеки до прибуття товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон, а саме запровадження механізму надання перевізниками попередньої інформації про товари, транспортні засоби, заплановані до переміщення, в обсязі та з дотриманням часових нормативів, передбачених міжнародними стандартами.

- вдосконалення підходів до управління митними ризиками, а саме забезпечення підтримки в актуальному стані АСАУР шляхом наповнення її новими профілями ризику, актуалізації діючих профілів ризику, вдосконалення автоматизованих алгоритмів аналізу та оцінки ризиків;

- посилення ролі митниць у процесах управління ризиками, в тому числі шляхом регіонального профілювання ризиків;

- розширення джерел інформації для проведення аналізу та оцінки ризиків, у тому числі автоматизованого аналізу та оцінки;

- застосування таргетингу під час здійснення митного контролю найбільш ризикових зовнішньоекономічних транзакцій, а також для проведення оцінки ризиків до прибуття товарів, транспортних засобів у пункти пропуску через державний кордон;

- впровадження системи автоматизованого розподілу суб'єктів господарювання залежно від характеристик таких суб'єктів та історії їх діяльності під час проведення автоматизованого аналізу та оцінки ризиків;

- удосконалення підходів до проведення аналізу та оцінки ризиків під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості шляхом застосування попередніх рішень з питань визначення митної вартості;

- створення комплексної автоматизованої системи моніторингу застосування СУР;

- застосування єдиних підходів до роботи з наявним програмним забезпеченням та технічними засобами митного контролю під час проведення аналізу та оцінки ризиків;

- використання додаткових механізмів верифікації результатів митного контролю, в тому числі шляхом застосування засобів фіксації виконання митних формальностей, визначених за результатами застосування СУР;

- створення бази даних ризиків – спеціального програмного забезпечення, яке передбачатиме можливість внесення будь-якою посадовою особою митниці інформації про можливі ризики порушення вимог законодавства та даватиме змогу здійснювати відстеження процесу опрацювання уповноваженими підрозділами наданих пропозицій;

- забезпечення міжвідомчої взаємодії, а саме поліпшення ефективності взаємодії між органами державної влади;

- забезпечення передачі Держприкордонслужбою до ДФС інформації про осіб, які переміщуються через державний кордон, у режимі реального часу з метою проведення аналізу та оцінки ризиків безпеки, а також виявлення, припинення та протидії порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи.

- забезпечення розвитку людських ресурсів.

Планом заходів з реалізації Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року передбачено доопрацювання програмно-інформаційних комплексів щодо створення комплексної автоматизованої системи моніторингу застосування системи управління ризиками (п. 18).

Список літератури

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 978-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-p>.

3. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю : наказ МФУ 31.07.2015 № 684. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15>.

УДК 339.5

Неліпович О. В.

науковий співробітник

відділу дослідження митних ризиків

НДЦ митної справи НДІ фіскальної політики

Університету державної фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Система управління ризиками (СУР) застосовується, перш за все, для забезпечення якісного виконання митницями форм митного контролю та, як результат, збільшення надходжень митних платежів до державного бюджету. Митниці застосовують СУР для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, що підлягають митному контролю, форм митного контролю, застосовуваних до таких товарів, а також ступеня проведення митного контролю. В Україні СУР почала впроваджуватись у роботу митних органів з 2005 року. Наразі аналіз та оцінка ризиків здійснюється у режимі on-line. Автоматизована система (АСАУР) дає змогу електронного відбору документів або переміщень товарів, транспортних засобів, осіб через державний кордон, за якими необхідно посилити митний контроль, визначити перелік митних формальностей, оцінити найбільш ризикові зовнішньоекономічні транзакції. Державна фіскальна служба України розвиває та вдосконалює систему управління ризиками у сфері митного контролю. Уряд схвалив відповідну Стратегію розвитку системи управління ризиками, реалізація якої розрахована на 5 років – до 2022 року[1].

З метою реалізації СУР в митній службі Євросоюзу застосовуються автоматизовані інформаційні системи. Система RIF (Risk Information Form) була введена в дію з квітня 2005 року та дозволяє швидко, надійно та безпечно обмінюватися інформацією, що стосується митного контролю. Завдяки системі митниця може поширювати інформацію, пов'язану з ризиками. Оскільки аналіз та управління ризиками це динамічний процес в рамках якого існує необхідність використовувати актуальну інформацію, в ЄС передбачена діяльність Центрів інформації та аналізу ризиків. Підходи до зберігання, отримання та обробки інформації постійно змінюються та вдосконалюються, в зв'язку з чим для побудови та ефективного функціонування моделі управління ризиками використовуються сучасні програмні засоби.

В ЄС існують три напрямки, в рамках яких відбувається обмін інформацією: Митниця – Митниця. Митні органи країн-учасниць ЄС працюють в інформаційній взаємодії. Інформація про ризики поширюється в межах митниць всіх членів ЄС з метою мінімізації негативних наслідків. Така передача інформації відбувається в рамках мережі зв'язків CIS (Customs Information System). Зазначена система впроваджена в роботу всіх основних портів і аеропортів. В неї входить база даних, яка містить інформацію про можливі або ті, що вже відбулися злочини і порушення, отриману від будь-якої країни ЄС. Митниця-Бізнес. Представники бізнесу є цінним інформаційним ресурсом та можуть надавати необхідну інформацію. Митниця – Інші відомства. Митниці можуть мати доступ до даних інших державних структур (податкових, правоохоронних органів та ін.). Ці структури регулярно передають митницям інформацію про недобросовісних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Крім того при аналізі та оцінці ризику можливим є пряме використання баз даних служб охорони державного кордону, соціального страхування, державних реєстрів. Дані напрямки забезпечують митниці ЄС повною, достовірною та актуальною інформацією про діяльність учасників ЗЕД, які вони перевозять товари та транспортні засоби, а також про потенційні або вже виявлені правопорушення. Отже, завдяки існуванню потужних інформаційних потоків, СУР ефективно функціонує.

Вся інформація, що надходить з різних джерел проходить аналіз в автоматизованій системі, яка в підсумку вираховує кінцевий коефіцієнт рівня ризику. СУР, заснована на нейронній мережі та налаштована на роботу з певним переліком класифікованих індикаторів. Завантаження конкретних показників індикаторів відбувається з вхідного джерела. Потім показники індикаторів обробляються системою управління ризиками за допомогою спеціального математичного алгоритму на прихованому рівні програми (hidden layer). В результаті обробки формується коефіцієнт рівня ризику за шкалою, яка заздалегідь розмічається на сектори. Отриманий кінцевий коефіцієнт відноситься до одного з секторів і, таким чином, визначається рівень ризику – низький, середній, високий. Митний інспектор, підключений до центрального обчислювального комплексу, в режимі «он-лайн», отримує автоматичне рішення, яке є підставою для його подальших дій. Великою перевагою є можливість внесення змін в програму, наприклад, можна задати будь-яке обмеження за кількістю індикаторів ризику, розділити шкалу кінцевого коефіцієнта на будь-яку кількість секторів. Крім механізму визначення рівня ризику СУР має інструмент випадкової вибірки, за підсумками застосування якої навіть до поставки з низьким рівнем ризику може бути застосований митний контроль в повному обсязі.

У країнах Євросоюзу методи аналізу ризиків ґрунтуються на методі SWOT-аналізу або на методі FAA – «аналіз п'яти характеристик». Ці методи базуються на електронній мережі зв'язків CIS (Customs Information System), і регламентуються Рамковими стандартами, розробленими Світовою Організацією Торгівлі [2].

Наприклад, у Великобританії щорічно формується рейтинг за результатами аналізу ризиків для використання цієї інформації в Центральному офісі аналізу ризиків, який розташований в Лондоні [3]. Його основна функція – розробка ефективних способів застосування СУР та дослідження факторів, які можуть поліпшити діяльність Королівської митної та акцизної служби. Також розробляються рекомендації для використання в будь-якій системі управління ризиками.

Особливість СУР в Великобританії полягає в здатності до оновлення і самовдосконалення. Система управління ризиками як видає певні вказівки з митного контролю, так і збирає інформацію про результати застосування цих вказівок. Таким чином, вона аналізує інформацію про ефективність заходів щодо мінімізації ризиків. З метою врахування особливостей різних митниць в програмі передбачена можливість використання функції локальних правил (local rules). Кожна митниця має свою специфіку в залежності від експортної або імпортної спрямованості; товарів, які здебільшого перевозять через певну митницю; розташування на кордоні або всередині країни і т.д. У зв'язку з цим одна і та ж модель управління ризиками може мати різні показники ефективності в різних митницях.

Список літератури

1. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 978-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-p>.
2. Трю К.С. Система компетенции по изданию нормативных актов в Европейском Сообществе и в Европейском Союзе. Times. 2002. № 7. С. 44.
3. Соловйова І. В. Статистичні методи оцінки в системі управління митними ризиками : дис. ... канд. економ. наук : 12.00.12. СПб., 2008. 231 с.

УДК 339.9

Sereda A. Yu.

Senior Lecturer of the Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security, Kharkiv National University of Radio and Electronics

GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY: OPPORTUNITIES AND THREATS

Questions of globalization of the economy have been discussed by scientists since 60s of 20th century. Currently, globalization has covered political, economic, social and cultural spheres of life. Economy of globalization preceded by internationalization, that is, process of economic convergence of countries, which is expressed in the development of stable international relations

of international division of labor, rapid growth of international trade, migration of capital and labor. By the end of 20th c. intensification of economic ties has covered almost all countries. This made it possible to speak of globalization as highest stage of internationalization, as an objective integration process.

Estimations of globalization of world economy are mixed. They are both positive and negative. Globalization as an integration process carries with it both new opportunities benefits and threats.

Positive features primarily include international economic integration, which is convergence and mutual adaptation of national economies based on international division of labor, internationalization of capital, increasing degree of openness of national economies and freedom of trade. All this is particularly relevant in connection with the global nature of scientific and technological progress in an environment where information, knowledge and information technology are main sources of productivity growth and competitiveness.

International economic cooperation means extension of reproduction process beyond national borders, which ensures the joint solution of economic tasks. Processes of economic integration are no longer only on a bilateral, but also on a global basis. This leads to profound changes in the entire system of international relations. The world is becoming a single market for transnational corporations, which are the main subject of economic globalization. Different stages of design, production and sales of products are located in different countries, which allows them to reduce costs and increase competitiveness.

Global development processes strengthen the interdependence of national economies. This means that economy of separate state cannot be self-sufficient, and state can no longer form and implement an economic development strategy without taking into account strategies of main participants in world economic activity.

Globalization is manifested in aspiration of states for economic activity beyond their borders through removal of trade and investment barriers and trade liberalization. And this means that we need intergovernmental measures to harmonize and purposefully form a single global, economic, legal, informational, cultural space.

Famous economist, professor at Harvard Kennedy School Dani Rodrik writes: «Today the world economy is as open as it has ever been, and the most important challenge it faces is not lack of openness but lack of legitimacy. The traditional approach to trade deal-making that concentrates on exchanging market access is no longer appropriate. The rules that need to be developed are those that emphasize fairness, address concerns of social dumping, and enhance policy space in both developed and developing nations» [1].

It would seem that final result of globalization should have been a general increase in prosperity in the world. But the world economic space is heterogeneous. Globalization strengthens positions of developed countries and raises serious concerns in developing countries.

About one and a half decades ago professor at Columbia University, recipient of the Nobel Memorial Prize in Economic Sciences Joseph E. Stiglitz [2] warned about anxious tendencies of globalization. He gave a critical analysis of negative economic and social consequences of global change, and also suggested looking for ways to control situation in a way of minimization of negative effects of globalization.

The degree of positive influence of globalization processes on the economy of individual countries depends on the place they occupy in the world economy. Benefits of globalization are unevenly distributed. Industrialized countries win and developing ones lose. The unfair distribution of benefits of globalization creates threat of conflict and global instability.

Among threats of globalization, experts are mentioning increasing technological gap between developing countries and developed countries, rising unemployment and social stratification, and, as a result, mass migration of the population.

Thus, globalization is a very controversial process. It brings new opportunities and new threats to countries. The balance of positive and negative effects is constantly changing. But it is an objective process and it is impossible to stop it.

References

- 1 Rodrik, Dani. Populism and the economics of globalization // Journal of International Business Policy (2018)
URL: https://drodrik.scholar.harvard.edu/files/dani-rodrik/files/populism_and_the_economics_of_globalization.pdf.
2. Stiglitz, Joseph E. Globalization and its discontents. New York: W.W. Norton & Company, 2002.

СЕКЦІЯ 2 ||| **ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**
SECTION 2 ||| **ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY**

УДК 336.2

Мороз І. В.
аспірант,

Тернопільський національний економічний університет

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ: МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ

Державний борг – це сума заборгованості держави за випущеними і непогашеними внутрішніми державними запозиченнями, а також сума фінансових зобов'язань до іноземних кредиторів на певну дату, включаючи видані гарантії за кредитами, що надають місцевим органам влади, державним підприємствам, іноземним постачальникам тощо. В країні державний борг поділяється на внутрішній і зовнішній борги, також розрізняють капітальний і поточний державний борги.

В Україні величина державного боргу регулюється законодавчо з 1992 р. Законом України «Про державний внутрішній борг України». Умови й порядок випуску державних цінних паперів і регулювання їх обігу визначено у Законі України «Про цінні папери і фондову біржу» [1].

В управлінні внутрішнім та зовнішнім боргами є певна специфіка. Платоспроможність за внутрішніми позиками забезпечується, як правило, за рахунок внутрішніх джерел; платоспроможність за зовнішнім боргом залежить насамперед від валютних надходжень. Можливості у погашенні цього боргу визначаються станом торговельного балансу. Позитивне сальдо характеризує ті ресурси, що забезпечують платоспроможність держави і дають змогу врегулювати платіжний баланс.

В окремих випадках у результаті зміни ситуації в економіці та на фінансовому ринку або погіршення фінансового стану держави вона не може забезпечити достатню платоспроможність. Тоді держава має вносити певні корективи у позикову політику. Такі корективи, як правило, небажані, оскільки підривають довіру до держави. Але краще своєчасно зробити певні корективи й забезпечити реальну платоспроможність держави, ніж допустити її фінансовий крах, що призведе до дефолту – визнання державою своєї неплатоспроможності.

Видатки з управління державним боргом складаються з виплати вигравів, річних процентів з погашення запозичень, видатків з виготовлення, переказу і реалізації цінних паперів держави, а також проведення тиражів вигравів та тиражів погашення та ін. Основну частинку видатків становлять виплати вигравів і процентів.

Визначаючи ефективність державного кредиту, варто враховувати також його позитивний вплив на стан державного бюджету і грошового обігу, на сприятливі тенденції в економічному розвитку суспільства.

У процесі обслуговування державного боргу визначається коефіцієнт обслуговування. Для внутрішнього боргу він обчислюється як відношення всіх платежів із заборгованості до ВВП, що вироблений у країні, виражене у процентах. Для зовнішнього боргу – як відношення всіх платежів із заборгованості до валютних надходжень держави, також виражене у процентах. Сприятливим рівнем за міжнародними стандартами значення цього показника до 25 % [2].

Ще за однією методикою вважають безпечним такий рівень зовнішнього боргу (коефіцієнт обслуговування), коли сума на його обслуговування становить майже 20 % вартості експорту товарів. За іншими оцінками, межею небезпеки є перевищення суми боргу порівняно з експортом у 2 рази, підвищеної небезпеки – у 3 рази.

Міністерство фінансів України разом із Національним банком України встановили, що граничне значення валового розміру державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг не має перевищувати 165 %.

Сутність уніфікації позик полягає в тому, що кілька позик об'єднуються в одну з метою спрощення управління державним боргом. Уніфікація може проводитись як окремо, так і в поєднанні з консолідацією.

Обмін за регресивним співвідношенням облігацій попередніх позик на одну нову з коефіцієнтом, що зменшується, здійснюється, щоб скоротити державний борг. Наприклад,

декілька облігацій старих позик обмінюються на облігації нової позики у співвідношенні 3:1. Це вкрай небажаний спосіб, оскільки він означає часткову відмову держави від своїх боргів.

Відстрочення погашення позики або усіх раніше випущених державою позик означає перенесення термінів виплати заборгованості. При цьому на період перенесення термінів погашення боргу виплата доходів також припиняється.

Цей метод використовується в умовах, якщо подальший активний розвиток операцій з випуску нових запозичень стає недоцільним, адже не має фінансової ефективності для держави. Це відбувається, коли уряд зробив дуже багато запозичень й умови їх емісії не вигідні для держави, оскільки більша частина надходжень від нових запозичень спрямована на виплату процентів і погашень від раніше випущених позик.

Список літератури

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 р. *Урядовий кур'єр*. 2006. № 75.
2. Державний борг і методи управління ним. URL: https://pidruchniki.com/15660212/finansii/derzhavniy_borg_metodi_upravlinnya_nim.

УДК 338.24.01

Носань Н. С.

к. і. н., доцент,

доцент кафедри економіки та підприємництва,
Черкаський державний технологічний університет

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СКЛАДОВОЮ СИСТЕМОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансова складова економічної безпеки національної економіки має важливе значення у процесах її розвитку та еволюції у межах глобальної економічної системи. Україні належить обрати власний курс реалізації економічної стратегії в умовах фінансового тиску з боку фінансово розвинутих країн, які мають ресурси не лише для зміцнення власних позицій на міжнародній арені, а і для забезпечення стабілізації фінансового стану України у посткризовий та воєнний період, що однак, робить національну економіку фінансово залежною від різних видів зовнішньої фінансової допомоги, а її фінансову політику, відтак, залежною та чутливою до впливу інтересів зарубіжних інвесторів і донорських організацій. У такій ситуації дуже важливо знайти баланс між необхідністю звертатись до зовнішніх джерел капіталу та значенням власного фінансового суверенітету. Якщо на державному рівні такий баланс буде знайдено, можна буде вести мову про перебування України у стані фінансової безпеки.

Проблематика підтримки належного рівня економічної безпеки національної економіки та необхідності її державного забезпечення знайшла відображення у публікаціях таких вчених, як Мекшун П. В. [1] та Мартин О. М. [2]. Управлінські проблеми забезпечення фінансової підсистеми економічної безпеки національної економіки України, напрями стабілізації стану фінансової складової економічної безпеки національної економіки та засади формування стратегії фінансової безпеки України для потреб забезпечення економічної безпеки національної економіки розглядаються у дослідницьких працях Зачосової Н. В. [3 – 5]. Проблемними аспектами, що засвідчують необхідність дослідження тематики управління фінансовою складовою системи економічної безпеки національної економіки, є фінансові характеристики її стану. Так, за даними Національного банку України, у 2018 році реальний наявний дохід громадян знаходився на рівні 82 % від показників 2013 року. П'ять років реформ, в результаті яких країна повинна була досягти економічних висот і відновити рівень власної економічної безпеки, не дали належного результату. Продовжується тенденція до присутності інфляції та підвищення цін на усі види товарів і послуг, спостерігається низький обсяг прямих іноземних інвестицій, що пояснюється наявністю таких особливостей організації бізнесу в Україні, як відсутність належного нормативно-правового захисту прав власності, постійна загрози рейдерських атак, виведення внутрішнього капіталу у офшори. Посилюється курс на сировинну спеціалізацію вітчизняної економіки, замість реінвестування прибутку акціонери виводять його у формі дивідендів за кордон. Експортна активність скорочується, негативне торговельне сальдо продовжує зростати, ринок кредитування юридичних осіб у пасивному

стані, а кредитування фізичних осіб обмежується невеликими сумами на споживчі потреби. До позитивних характеристик вітчизняної економіки на період початку 2019 року можна віднести: стабілізацію курсу валют і підвищення вартості національної валюти, збільшення внутрішнього попиту на товари та послуги через підвищення рівня купівельної спроможності населення внаслідок зростання мінімальних сум заробітних плат і надходження коштів від осіб, які працюють за кордоном, збільшення обсягів виробництва, у першу чергу сільськогосподарської продукції, відновлення інтересу та попиту на фінансові продукти та послуги. Однак, цих позитивних трендів замало для того, аби відновити рівень фінансової безпеки держави до тієї межі, що була характерною для цієї підсистеми національної економічної безпеки до кінця 2013 року. Недоліки державної фінансової політики та дестабілізація архітектури вітчизняної фінансової системи призвели до необхідності розробки основ державного механізму управління фінансовою складовою системи економічної безпеки національної економіки.

Вважаємо, що відповідно до класичних функцій менеджменту, управління фінансовою складовою системи економічної безпеки національної економіки має здійснюватися за такими напрямками:

- планування внутрішніх інвестиційних ресурсів, достатніх для забезпечення фінансового суверенітету держави та досягнення стану максимального задоволення фінансових інтересів країни на міжнародній арені, а також усіх учасників ринкових відносин в межах системи національної економіки;

- організація комплексної підсистеми фінансової безпеки в межах системи економічної безпеки національної економіки на основі існуючої економічної та фінансової інфраструктури шляхом її трансформації для забезпечення захисту учасників фінансової системи від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз на їх фінансовий стан, рівень добробуту в поточний момент часу та у перспективі; розробка документального забезпечення прийняття зважених і своєчасних рішень щодо забезпечення фінансової безпеки на рівні державного управління;

- розробка заходів мотивації суб'єктів національної економіки до раціонального і розважливого використання наявних фінансових ресурсів, стимулювання населення та бізнес-структур до використання послуг професійних учасників фінансового ринку, до слідування правилам податкової дисципліни, до підтримки високого рівня власної фінансово-економічної безпеки;

- посилення контролю за виникненням і поширенням ризиків, загроз, небезпек і викликів для стану фінансової безпеки країни; модернізація механізмів регулювання функціонування вітчизняних ринків фінансових послуг для адаптації їх та їх учасників до світових і європейських стандартів фінансового обслуговування; оптимізація діяльності державних структур, які задіяні у процесах моніторингу, регулювання, контролю, нагляду за станом розвитку фінансової системи, та виокремлення у окремий напрям контролю процесів, пов'язаних із забезпеченням фінансової безпеки держави.

Відсутність державної стратегії забезпечення фінансової безпеки як важливої складової системи економічної безпеки національної економіки України суттєво стримує запровадження діяльності з управління фінансовою безпекою держави на рівні владних структур. Тому перспективами подальших досліджень у цій науковій царині є формування переліку стратегічних орієнтирів для стабілізації рівня фінансової безпеки України у найближчі кілька років.

Список літератури

1. Мекшун П. В. Еволюція наукових підходів до визначення суті економічної безпеки національної економіки та необхідності її державного забезпечення. *Економічний форум*. 2013. № 3. С. 24 – 29.
2. Мартин О. М. Економічна безпека як складова національної безпеки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Економіка. 2013. Вип. 22. С. 68 – 74.
3. Зачосова Н. В. Управлінські проблеми убезпечення фінансової підсистеми економічної безпеки національної економіки України. *Вісник Черкаського університету*. Серія : Економічні науки. 2017. № 4 (1). С. 10 – 20.
4. Зачосова Н. В. Напрями стабілізації стану фінансової складової економічної безпеки національної економіки України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Економіка. 2018. № 8. С. 14 – 18.
5. Зачосова Н. В. Формування стратегії фінансової безпеки України для потреб забезпечення економічної безпеки національної економіки. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26 (1). С. 58 – 62.

Бойчук І. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри маркетингу,
Львівський торговельно-економічний університет

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ПРОМИСЛОВОГО РИНКУ

За умов посилення конкуренції через глобалізацію промислових ринків і з метою досягнення бажаних результатів, розширення обсягів збуту, створення позитивного іміджу промислові фірми застосовують комунікаційну модель, яка змушує відмовлятися від пасивного пристосування до існуючих ринкових умов на користь переходу до політики активного впливу на ринок для формування попиту на пропоновану ними продукцію.

На промисловому ринку при підборі програм маркетингових комунікацій необхідно враховувати особливості купівельної поведінки компанії-споживача та мотивації кожного з учасників купівельного центру, які можуть залучатись до процесу прийняття рішень про купівлю продукції.

Маркетингова політика комунікацій промислової фірми неможлива без розробки комплексу заходів, який може включати різноманітні комунікаційні складові: персональні продажі, каталоги та інформаційні буклети, промоакції, директ-мейл, торгові виставки, рекламу і PR, рекламні сувеніри і подарунки, ділове спілкування та представницькі заходи. Ефективність кожної з вказаних складових залежить від вдалого поєднання її з іншими засобами впливу на ринок і методами стимулювання збуту в цілому [1].

У загальному вигляді планування комплексу маркетингових комунікацій для промислового ринку передбачає послідовне проходження етапів, а саме: визначення завдань комунікаційного комплексу; дослідження цільової аудиторії та виявлення бажаної зворотної реакції; вибір форми звернення та засобів його поширення; формування бюджету і визначення каналів зворотного зв'язку. При цьому вихідним моментом створення комунікаційного комплексу є визначення завдань, серед яких рекомендованими вважаємо:

- привернення уваги промислових покупців і споживачів;
- формування їхніх знань про товари чи послуги виробників;
- переконання споживачів стосовно цінності певних товарів і послуг при вирішенні відповідних виробничо-технічних і збутових проблем тощо.

Такі завдання необхідно формулювати чітко і конкретно, що надає змогу краще контролювати їхнє виконання, вносити відповідні корективи в разі появи будь-яких ускладнень. При визначенні завдання варто орієнтуватись на наявні комунікаційні засоби та враховувати можливі ринкові перешкоди (рис. 1).

Рис. 1. Врегулювання завдань маркетингових комунікацій

Визначення завдань маркетингової комунікаційної політики для фірм, які функціонують на промисловому ринку, потребує узагальнення даних щодо:

1) дослідження ринку (місткість, концентрація споживачів, їхня поведінка, наявність і особливості конкурентних пропозицій та товарів-субститутів);

2) знання стратегій збуту, кон'юнктури, чинного законодавства і правил підприємницької поведінки на конкретному товарному ринку;

3) дослідження товару (рівень ринкової новизни, міра диференціації, імідж, роль упаковки, причини і суть рекламацій, рівень супровідного сервісу);

4) дослідження каналів маркетингової комунікації (стан, розгалуженість, вартість, досвідченість і лояльність комунікаторів);

5) дослідження системи розподілу та збуту (наявність каналів розподілу і їх мережа, система посередницьких підприємств і організацій, різноманітність методів торгівлі, кваліфікація та досвід продавців тощо).

Дослідження ринкової ситуації, що впливає на формування комплексу маркетингових комунікацій, потребує детального аналізу цільової аудиторії та бажаної зворотної реакції. В системі маркетингових комунікацій підприємств контактна аудиторія, як правило, представлена фактичними і потенційними покупцями товарів і послуг, серед яких можуть бути особи, які впливають на прийняття кінцевих рішень щодо їх закупівлі чи будуть ними користуватись безпосередньо в подальшому. До цього кола осіб промислове підприємство звертатиметься в процесі комунікації, а тому доцільно знати якомога більше про їх поведінку, систему існуючих цінностей, звички, мотивації, спосіб життя, розпорядок дня, ставлення до фірми і товару, міру готовності купити його. Саме це дозволяє належно спрямувати маркетингову інформацію та отримати бажану зворотну реакцію від промислового ринку [2].

Важливим питанням комунікаційної політики є визначення змістовності звернення, використання в ньому привабливих для замовників раціональних і емоційних мотивів. Особливої уваги заслуговує прийняття рішень щодо того, як саме сказати, щоб посилити вплив звернення на споживача через форму втілення певної ідеї; коли і скільки разів необхідно його повторити, щоб воно досягло цільової аудиторії, було привабливим і виконало своє завдання.

Наступний етап формування комплексу маркетингових комунікацій для промислового ринку стосується вибору засобів поширення інформації. В цьому випадку вибирають відповідні канали зв'язку – особові (експерти, споживачі, персональні продавці, гуртовики тощо) чи безособові (система засобів масової інформації, громадські заходи, виставки, ярмарки та інші), а також визначають носіїв інформації, враховуючи такі риси, які роблять їх авторитетними, такими, що заслуговують на увагу і довіру з боку цільової аудиторії (для прикладу, порядність, чесність, професіоналізм і привабливість носія інформації).

При плануванні комплексу маркетингових комунікацій доцільно ретельно здійснювати вибір засобів впливу з врахуванням специфіки цільової аудиторії, характеристик промислової продукції та етапу економічного циклу товарів, стратегії в каналах розподілу, географічної концентрації базових споживачів і відомої специфіки прийняття ними рішень щодо ринкових закупівель [3].

Як показує досвід, у структурі бюджету на просування продукції перше місце посідають витрати на персональний продаж, друге – витрати на рекламу в ділових виданнях, участь у промислових виставках і ярмарках, а ще на видання каталогів і буклетів спеціалізованого призначення. Проте діяльність на ринку товарів промислового призначення вимагає різних підходів до структуризації витрат на маркетингові комунікації для підприємств-виробників і торговців.

Таким чином, якісне визначення та ефективне використання комплексу маркетингових комунікацій на промисловому ринку є основою стимулювання попиту, що обумовлює збільшення обсягів продажу, збереження частки ринку, забезпечення високої репутації для самих фірм й іміджу для їхньої продукції.

Список літератури

1. Бернет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Бернет, С. Мориарти; [под ред. С. Г. Божук]. СПб.: Питер, 2001. 864 с.
2. Окландер М. А., Литовченко І. Л., Ботушан М. І. Маркетингові комунікації промислових підприємств в умовах інформаційної економіки: монографія. Одеса: Астропринт, 2011. 232 с.
3. Прошкіна Н.В. Проблеми управління маркетингом та комунікаціями на промислових підприємствах в сучасних умовах. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 6. С. 111 – 115.

УДК 005.336:659.127.3

Гук О. В.

к. е. н., доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,

Довмат А. В.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ОРГАНІЗАЦІЇ

В сучасних умовах репутація, авторитет та престиж підприємства виконують головну роль, оскільки безпосередньо впливають на успіх діяльності організації. Сукупність уявлень та думок суспільства про фірму формує її «імідж».

Поняття «імідж» перекладається з англійського слова «image» як образ, символ, репутація, престиж. Вперше цей термін використано в західних країнах у 50-х роках минулого століття в рекламній діяльності.

Пізніше, у 1960-х «імідж» розглядають в підприємстві як один з основних засобів психологічного впливу на людей. Кеннет Боулдинг, відокремлює вчення про імідж як самостійну галузь, а саме «іміджведення». Ще через 20 років «імідж» став ключовим елементом теорії і практики зв'язків з громадськістю і сьогодні цей термін використовується в усіх сферах існування суспільства.

В. Сизоненко зазначає, що імідж – це позитивний образ будь-якої фірми, що формує стабільну конкурентну перевагу через створення загального образу, репутації, думки громадськості, споживачів і партнерів про престиж підприємства, його товари та послуги, післяпродажний сервіс [1, с. 420]. Проте існує багато визначень іміджу, кожен науковець розкриває певну частину цього поняття. Звісно ж імідж може бути негативним, його може взагалі не бути. Але в будь-якому випадку – це враження, сприйняття споживачем певних предметів та фактів. І досконале володіння знаннями про процеси сприйняття та трактування споживачами певних фактів та інформації є найважливішою складовою «іміджведення».

Базу утворення позитивного іміджу становить довіра до підприємства. В такому випадку позитивний імідж дозволить зекономити фінансові ресурси, ну, а негативний, навпаки – призведе до збільшення витрат організації.

Метою формування іміджу є створення хорошого ставлення до організації. У разі появи нової інформації та в процесі зміни певних зовнішніх чи внутрішніх факторів і обставин, імідж компанії може змінюватися як у позитивному так і в негативному контексті, оскільки це явище є досить динамічним та непостійним, тому його необхідно контролювати. Позитивний імідж формується в сфері PR (public relations) – зв'язки з громадськістю. У великих корпораціях для цього створені окремі відділи. У разі, якщо керівники невеликих підприємств взагалі не відслідковують образ своєї компанії, утворюється стихійний імідж з позитивними і негативними рисами. Тому доцільно розпочинати роботу по формуванню іміджу одночасно зі створенням підприємства [2, с. 228 – 229]. Керований імідж – це результат складної, добре виваженої

діяльності, спрямованої на створення, підтримку та посилення позитивної громадської думки про фірму та її продукцію (послугу) [3].

Зазвичай при формуванні іміджу власники підприємства керуються певними основними принципами:

1. Повторення – заснований на особливості пам'яті: краще засвоюється той потік інформації, який декілька разів дублюється.

2. Безперервне посилення впливу – пояснює підсилення різних емоційних звернень такого типу як «це лише для Вас».

3. «Подвійний виклик» – принцип, що пояснює роль психологічного аспекту у прийнятті суджень. Важливе значення має підсвідома емоційна складова індивіда. Отже, імідж – це спосіб існування особи, компанії, групи, через яке формується уявлення про них [4, с. 547].

Для різних груп людей формування іміджу дещо відрізняється, оскільки різною є поведінка індивідів стосовно підприємств. Тобто одна і та ж організація часто по-різному сприймається споживачами, інвесторами, місцевою громадськістю тощо.

Розрізняють наступні фактори, що здійснюють вплив на імідж підприємства: якість товарів та послуг; фінансова стійкість підприємства; інформація у засобах масової інформації; репутація керівника; соціальні напрямки діяльності та менеджмент організації.

Імідж компанії є важливим елементом в напрямку досягнення підприємством його стратегічних цілей. Позитивний імідж в свою чергу формує позитивні результати які сприяють розвитку підприємства.

Таким чином елементами формування позитивного іміджу є:

- співпраця з ЗМІ, з метою формування позитивної репутації про підприємство;
- формування та збереження репутації керівника та інших працівників фірми;
- маркетингова комунікація між організацією та споживачами, посередниками, і постачальниками;
- просування власного фірмового стилю;
- розповсюдження достовірної інформації про продукцію та діяльність підприємства в цілому;
- освоєння сучасних стандартів якості продукції, технологій.

В умовах змінного зовнішнього середовища запорукою успіху для підприємства є формування позитивного іміджу шляхом створення позитивних вражень з боку громадськості та споживачів, лояльного ставлення клієнтів. З огляду на це, вітчизняним підприємствам доцільно працювати над створенням позитивного іміджу, що в свою чергу сприятиме зниженню чутливості до змін, зайняттю стійкої конкурентної позиції на ринку, досягненню позитивного ділового успіху у майбутньому.

Список літератури

1. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво: довідник. К.: Знання-Прес, 2007. 440 с.
2. Рудинская Е. В., Яромич С. А. Корпоративный менеджмент: учеб. пособие. К.: КНТ, Эльга Н, 2008. 416 с.
3. Колосовська І. Вплив інформаційно-комунікативних технологій на формування іміджу інститутів публічної влади в масовій свідомості. *Ефективність державного управління*. 2012. № 30. С. 189 – 196.
4. Орбан'Лембрик Л. Е. Психологія управління: посібник. К.: Академ видав, 2003. 568 с.

УДК 658.5

Дорошенко В. М.

здобувач кафедри організації та управління будівництвом,
Київський національний університет будівництва та архітектури

ФОРСАЙТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯМ У БУДІВНИЦТВІ

Будівельна галузь тісно взаємопов'язана з усіма областями економічної діяльності, що вимагає врахування думки широкого кола виробників обладнання, розробників технічних та

технологічних рішень, кінцевих споживачів – для розробки обґрунтованої стратегії впровадження енергозбереження. Побудова прогнозів підвищення ефективності споживання енергоресурсів та енергоефективного розвитку будівельного комплексу на довгострокову перспективу стикається з рядом труднощів.

Концепція форсайту домінує у сучасному дискурсі щодо управління енергозбереженням у будівництві. Базисні стратегічні пріоритети підвищення рівня енергоефективності та енергозбереження на підприємствах будівельного комплексу перебувають на стадії формування. Виникає потреба в застосуванні нових інструментів управління енергозбереженням на будівельних підприємствах в умовах динамізму зовнішнього бізнес-середовища, зростання ризиків галузевих дисонансів на ринках енергоресурсозбереження [3].

Методи форсайта дозволяють виявити перспективні напрямки розвитку енергозбереження, сформувані обґрунтовані інноваційні стратегії в будівництві, сконцентрувати ресурси на реалізації пріоритетів.

Сучасні теоретичні інтерпретації терміну форсайт визначаються семантикою слова «foresight – погляд у майбутнє». На думку П. Беккера, форсайт слід розглядати як активне пізнання майбутнього і бачення середньостроковий і довгостроковий перспектив в таких областях, як наука, економіка і суспільство для підтримки прийняття актуальних рішень і мобілізації об'єднаних зусиль для виконання рішень. П. Беккер зазначає два ключових аспекту форсайту: форсайт – це процес, основою якого є обмін думками, а не набір інструментів; майбутнє багатоваріантне, і який варіант майбутнього буде втілено в життя – залежить від рішень і дій, що приймаються сьогодні [2].

У зв'язку з тим, що не існує загальноприйнятого трактування форсайту, класифіковано концептуалізації чотирьох домінуючих тем: управлінські; організаційні; технологічні; процес [1]. Форсайт характеризується дискусією між стейкхолдерами про «вигляд» майбутнього, визначенням спільних напрямів, вибором найкращого варіанту і його досягнення.

В основу технології форсайта покладено такі принципи: систематичний характер застосування; розвиток науково-технічних напрямків; орієнтація в процесі планування на середньостроковий і довгостроковий періоди; вибір пріоритетів здійснюється за принципом їх впливу на соціально-економічний розвиток [4]. Виокремимо типи методологічних розмежувань форсайт-досліджень:

– експертні (Зворотне сценування (backcasting), мозковий штурм (brainstorming), експертні панелі (expertpanels), Феноменальне прогнозування (genius forecasting), метод Дельфі (Delphi);

– аналітичні (Громадські панелі (citizenspanels), Майстерні (workshop), Огляд джерел (literaturereview), SWOT-аналіз, Еталонний аналіз (benchmarking), Моделювання (modeling), Патентний аналіз (patentanalysis), Екстраполяція тренда (Trendextrapolation), Мультикритеріальний аналіз (multicriteriaanalysis).

Актуалізація проблематики енергозбереження в контексті розроблення та реалізації довгострокової стратегії енергоефективного розвитку українського будівництва обумовлює використання «дорожніх карт» як метода форсайта. «Дорожня карта» ілюструє етапи переходу від поточного стану до досягнення цільових показників в довгостроковій перспективі за рахунок синхронного розвитку технологій, продуктів, послуг у будівництві. Виокремимо типи «дорожніх карт» на основі їх функцій:

- прогнозної – спосіб, напрям потенційного розвитку;
- планової- відображення майбутнього розвитку;

Отже, нині для нашої держави необхідне запровадження сучасних методів управління енергозбереженням. Автором визначено цілі та характеристики «дорожньої карти» управління енергозбереженням на підприємствах будівельної галузі (табл. 1).

Цілі та характеристики «дорожньої карти» управління енергозбереженням на підприємствах будівельної галузі

Цілі	Характеристика
Техніко-технологічні	Впровадження комплексу системних дій на засадах енергозбереження щодо використання обладнання та послуг
Інформаційно-аналітичні	Формування системи інформаційно-аналітичної підтримки реалізації заходів з енергозбереження.
Організаційно-економічні	Впровадження інструментів фінансування проектів, використання програм технічної підтримки проектів енергозбереження, стимулювання впровадження енергоресурсозбереження.
Нормативно-правові	Адаптація нормативно-правового забезпечення до сучасних вимог щодо енергозбереження та енергоефективності.

Джерело: сформовано автором на основі [5; 6]

Форсайт-дослідження є основою для формування та реалізації корпоративних стратегій інтегрованих промислових структур, процедури форсайта передбачають формування комунікаційних майданчиків зі створення узгоджених позицій, отже, використання технології форсайта дозволяє здійснити стратегічне позиціонування цільових програм в будівництві.

Слід відзначити значний рівень нестабільності економічних процесів будівельної галузі у зв'язку з ростом цін на енергоносії, відсутністю економічних маркерів довготривалого розвитку та механізмів їх досягнення. Вважаємо, що форсайт повинен розглядатися як попередній етап в процесі проектування стратегії управління енергозбереження, спосіб узгодження запуску процесів управління в бізнесі.

Отже, ключовим мотивом використання форсайта як технології управління енергозбереженням у будівництві виступає потреба в активізації наявних резервів господарюючого суб'єкта та проектування напрямків для майбутнього розвитку.

Варто зазначити, що врахування напрямів та результатів форсайт-досліджень може дозволити підприємствам будівельної галузі оптимально розподілити наявні фінансові ресурси, залучити зовнішні фінансові ресурси для реалізації проектів з енергоефективності, ефективно інтегруватись у регіональні та світові ринки, забезпечити ефективний розвиток.

Список літератури

1. Alkemade, F., Kleinschmidt, C. and Hekkert, M. (2007). Analysing emerging innovation systems: A functions approach to foresight. *International Journal of Foresight and Innovation Policy*, 3, 2: 139 – 168.
2. Becker P. A First Corporate Foresight in Europe. Overview. Luxembourg 2003. Office for Official Publications of the European Communities.
3. Куліков П. М., Климчук М. М. Управління енергозбереженням на будівельних підприємствах: теорія, методологія, практика: монографія. Івано-Франковськ, вид-во «Фоліант», 2017. 344 с.
4. Соколов А. В. Форсайт: взгляд в будуще. *Форсайт*. 2007. № 1. С. 8 – 12.
5. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування. *Економіка і прогнозування*. 2008. № 3. С. 106 – 120.
6. Шевченко Л. С. Технологічний форсайт у контексті іноваційного розвитку України. *Актуальні питання інтелектуальної власності та іноваційного розвитку: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 21 березня 2014 р.)*. Х., 2014. С. 149 – 153.

УДК 378.1

Жук Л. В.

к. т. н., доцент,
начальник науково-дослідної частини,
Національний університет «Львівська політехніка»

**КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ НАУКОВОЇ І
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Результативність наукової і науково-технічної діяльності (ННТД) закладу вищої освіти визначається сукупністю факторів, серед яких – структура наукових та науково-педагогічних кадрів, фінансове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення

тощо. Особливу роль у забезпеченні ефективності ННТД посідає досягнення ефективної взаємодії усіх перелічених ознак, тобто оптимальне організування наукової і науково-технічної системи. У зв'язку з цим виникає необхідність застосування системного підходу до вивчення і аналізування ННТД, що дасть змогу забезпечувати ефективне функціонування закладу вищої освіти у цій сфері, охоплюючи при цьому весь комплекс складових та формуючи всебічний підхід до досягнення кінцевої результативності. Під системою ННТД закладу вищої освіти пропонуємо розглядати сукупність компонентів (елементів, підсистем) та процесів, що взаємодіють між собою, спрямовану на отримання та використання фундаментальних і прикладних результатів, науково-технічних розробок, збереження і розвиток наукового потенціалу, розвиток міжнародної наукової співпраці, інтеграцію освіти і науки [1; 2].

Система ННТД, як і кожна інша система, характеризується структурою – складом за елементами та їх взаємозв'язками, що забезпечують існування системи та її основні властивості. Структуру системи можна характеризувати за різними ознаками: функціональною спрямованістю; управлінням; забезпеченням. Узагальнення проведених досліджень та аналізування сутності взаємодії підсистем дало змогу розробити концептуальну модель системи ННТД, включивши до її структури такі підсистеми: нормативного забезпечення; кадрового забезпечення та інших суб'єктів ННТД; організаційного забезпечення; фінансово-економічного забезпечення; інформаційного забезпечення; матеріально-технічного забезпечення; маркетингового забезпечення; метрологічного забезпечення (рис. 1).

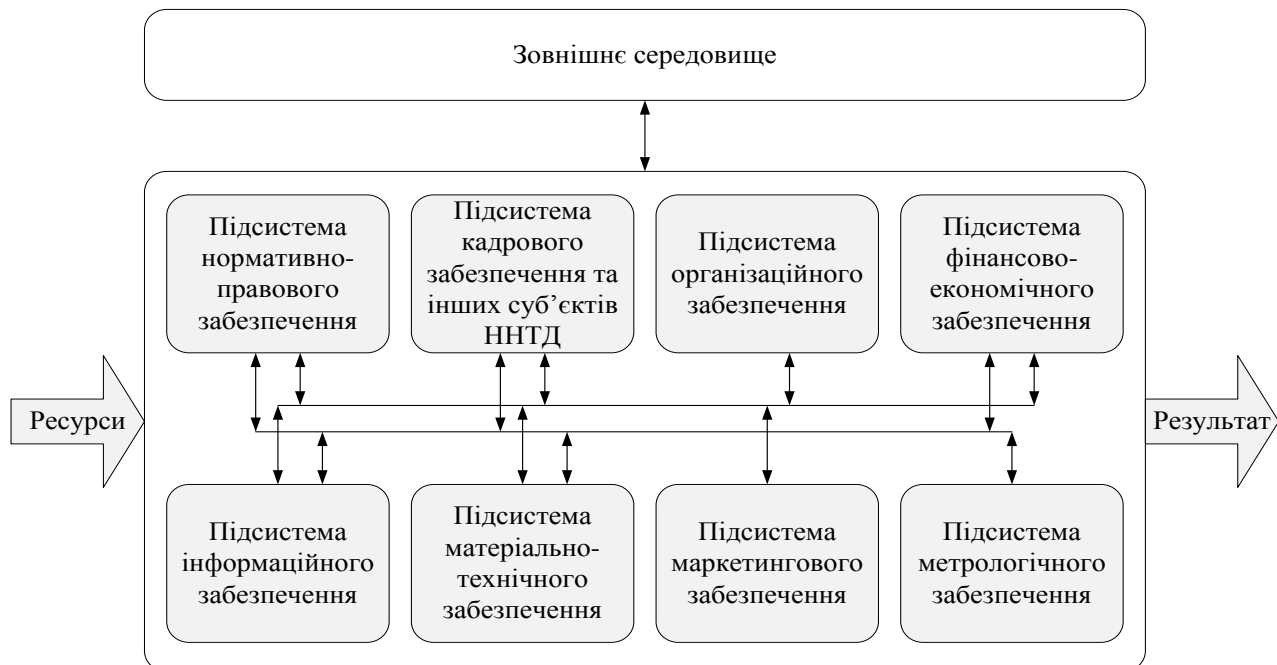

Рис. 1. Концептуальна модель системи наукової і науково-технічної діяльності закладу вищої освіти

При цьому вхідними параметрами системи ННТД є кадрові, фінансові, матеріальні та інші ресурси; вихідними параметрами є: наукова і науково-технічна продукція; бібліометричні показники; кошти, залучені на виконання наукових досліджень та розробок; результати, які засвідчують визнання високого рівня наукових досліджень, а також підготовлені наукові та науково-педагогічні кадри [2].

Функціонування системи ННТД характеризується взаємодіями, що відбуваються між підсистемами, а також компонентами в межах кожної з підсистем. Наявність великої кількості взаємних зв'язків свідчить про складність системи ННТД. Кожна із

підсистем, поєднуючи свої індивідуальні можливості з індивідуальними можливостями інших підсистем, забезпечує синергійний ефект для досягнення цілей системи ННТД. Усі взаємодії підсистем є умовою існування системи ННТД, забезпечуючи її формування, функціонування та результативність. Інформація про структуру системи ННТД є базою для подальшого дослідження можливостей розвитку системи, виявлення умов її стабільності та стійкості.

Список літератури

1. Кузьмін О. Є., Жук Л. В. Формування та використання системи наукової діяльності у вищих навчальних закладах України. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 168 – 173.
2. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г., Жук Л. В. Концептуальна модель формування та розвитку систем наукової і науково-технічної діяльності у закладах вищої освіти. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 3/1. С. 4 – 8.

УДК 338.24

Злотенко О. Б.

аспірант кафедри менеджменту,
адміністрування та готельно-ресторанної справи,
Хмельницький національний університет

**ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА**

На сьогоднішній день під інвестиціями розуміються вкладення цінностей, що носять різноманітний характер за для забезпечення діяльності у певній заздалегідь обраній сфері з метою отримання конкретної вигоди у вигляді прибутку, соціального або іншого ефекту [1, с. 59]. Такий підхід до визначення поняття «інвестиції» не враховує ризик, що неминуче виникає у процесі перетворення зазначених вище цінностей у ресурс забезпечення діяльності, яка в майбутньому може привести до отримання вигоди.

Такі аспекти, як технічний рівень, організація виробництва і здатність до засвоєння інновацій здійснюють основний вплив на результативність діяльності, яка забезпечується інвестиційними ресурсами. [2, с. 26].

На нашу думку, поняття «інвестиції» доцільно розглядати з огляду на ризикованість цього процесу, усвідомлюючи, що отримання вигоди в контексті поняття «інвестиції» виникає тільки тоді коли існує ризик. Отже інвестиції – це вкладення матеріальних та нематеріальних цінностей в об'єкти економічної, соціальної, екологічної та інших видів діяльності з урахуванням існування ризикованості в результаті чого досягається відповідна вигода.

Під інвестиційною діяльністю розуміються практичні дії фізичних, юридичних осіб і держави, пов'язані з реалізацією інвестицій. На нашу думку, поняття інвестиційної діяльності доцільно розглядати в контексті процесу, який направлений саме на залучення додаткового фінансування тобто суб'єктом здійснення інвестиційної діяльності виступає юридична, або фізична особа, яка відчуває потребу у зовнішньому фінансуванні та залучає на заздалегідь визначених умовах додаткові ресурси з метою забезпечення своєї діяльності.

Джерелами фінансування можуть бути власні кошти підприємства та запозичені. В контексті забезпечення економічної безпеки пріоритетними вважаються власні кошти підприємства проте в багатьох випадках їх обсяг не може забезпечити потреби підприємства, як наслідок рівень економічної безпеки знижується.

В сучасних умовах кошти підприємств становлять найбільшу частку реальних інвестицій, у той час, як кошти населення є другим за обсягами джерелом, кредити – третім, а кошти іноземних інвесторів, державного та місцевих бюджетів майже незначні [3, с. 106, 107].

Інвестиційна діяльність в контексті освоєння ресурсів передбачає комплекс заходів спрямованих на пошук оптимального джерела фінансування та розробки відповідних умов його залучення. Разом з тим сам процес залучення зазначеного фінансування також носить ризиковий характер, та безпосередньо впливає на економічну безпеку особи, що залучає таке фінансування. Інвестиції у власний капітал підприємства дозволяють інвесторові на постійній основі розраховувати на прибуток підприємства. Це пов'язано з тим, що такі інвестиції передбачають участь інвестора у власному капіталі підприємства, що залучає інвестиції. Така особливість капітальних інвестицій може впливати на економічну безпеку підприємства у довгостроковій перспективі, оскільки фактично інвестор не тільки фінансує той чи інший проект, але стає частиною підприємства.

Інвестиційна безпека є однією з найвагоміших складових економічної безпеки, оскільки ефективне використання власних та зовнішніх ресурсів для запобігання загрозам, які виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства сприяє його стійкому розвитку [4, с. 184].

Отже, інвестиційна діяльність підприємства передбачає можливість залучення коштів зовнішніх інвесторів, що зумовлює наявність ризиків, пов'язаних із формуванням джерел інвестицій, а отже впливає на рівень його економічної безпеки. Запобігання впливу можливих негативних наслідків інвестиційних ризиків може передбачає пошук оптимального співвідношення між потребою у інвестиційних коштах та обсягами залучених інвестицій по відношенню до обсягу власного капіталу.

Тому при здійсненні інвестиційної діяльності із залученням зовнішніх джерел керівництву або власнику підприємства потрібно усвідомлювати вплив на його економічну безпеку цілей, які інвестори ставлять перед собою при реалізації інвестиційних проектів.

Список літератури

1. Луців Б. Л. Інвестування: підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 544 с.
2. Очердько О. О. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності підприємств України. *Менеджер*. 2016. № 4. С. 24 – 31.
3. Федорчак О. В. Проблеми формування основних джерел інвестування в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2017. 1 (56). С. 104 – 112.
4. Побережна Н. М. Інвестиційна складова економічної безпеки. *Вісник Національного технічного університету «ХПИ»*. Сер.: *Технічний прогрес та ефективність виробництва*. 2013. № 67. С. 179 – 185.

УДК: 658.5.012.1

Міркунова Т. І.

аспірант кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет «Львівська політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ

Сучасний період економічного поступу інноваційно провідних країн світу характеризується істотними темпами і сингулярністю технологічних процесів. Це зумовило потребу перегляду вченими і практиками чинної методології стратегічного управління інноваційним процесом, у контексті чого зросла важливість дослідження особливостей вияву технології як економічної категорії, ідентифікування природи її інноваційності.

Згідно із Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [1], технологія є результатом інтелектуальної діяльності, сукупністю систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та / або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

У науковій літературі поняття «технологія» характеризується поліаспектністю підходів до трактування. Зокрема, технологію:

– вважають застосуванням науки, інженерної та промислової організації для створення світу, побудованого людьми» [2, с. 19];

– розуміють як «систематизоване знання про спосіб виробництва продукту або про надання послуг не тільки в промисловості, але й сільському господарстві або торгівлі, незалежно від того, у якій формі закріплене це знання: це може бути винахід, корисна модель, промисловий зразок, сорт рослин або технічна інформація у вигляді певного набору документів, або певний досвід і навички спеціалістів» [3];

– трактують не лише через виробничі процеси, а й процеси соціального розвитку, форми ринкових відносин, способи управління в політичній сфері тощо [4, с. 27];

– визначають як сукупність знань для створення інструментів та здійснення операцій із виготовлення матеріалів. Технологія є людським знанням, яке включає в себе інструменти, матеріали і системні знання [5];

– розглядають як системи, які поєднують у собі техніку і діяльність із засобами та артефактами, в соціальному контексті організації, де розробляють технології, їх використовують і ними управляють [6];

– розуміють як організацію знань для досягнення практичних цілей [7];

– визначають як «можливість перетворення вхідних ресурсів суспільства (праця і капітал) у вихідні (товари і послуги), які ми цінуємо» [8].

Відповідно до методології ООН [9], існують: технологія у «чистому вигляді», що охоплює методи і техніку виробництва товарів і послуг (*dissembled technology*); втілена технологія, що охоплює машини, обладнання споруди, цілі виробничі системи та продукцію із високими техніко-економічними параметрами (*embodied technology*).

З наведених означень можна зробити висновок, що здебільшого науковці і практики розуміють під поняттям технології створення нової цінності – або у момент розроблення технології, або у момент виробництва на її основі продукції, або під час поєднання першого і другого випадків. Очевидно, щодо розуміння сутності технології застосовують процесний або результативний підхід, як і до поняття інновацій. Однак, нечіткість границь між категоріями інновацій і технологій, яка виникає при цьому, веде до розмивання сутнісної характеристики продукту, який підлягає подальшому економічному оцінюванню.

Закон України «Про інноваційну діяльність» дещо ототожнює технології із інноваціями [10]: «інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери».

Технологія є масивом знань про операційну поетапність вироблення продукту. Технологія може ґрунтуватися як на наявних, так і на новітніх знаннях [11]. Втілені форми новітніх знань (нова речовина, новий спосіб, підхід тощо) є ключовим функціоналом інновацій. Поняття інноваційності фокусує увагу на новизні того чи іншого процесу або результату. Інноваційність технологій виражається у втілених результатах діяльності за даними технологіями. Технології є рушіями освоєння капіталу, що передбачає створення доданої цінності, яка носить інноваційний характер, може зумовлювати різні наслідки, зокрема скорочення витрат виробництва у трудомістких та / або збереження капіталу у капіталоємних галузях тощо.

Недостатнє врахування природи інноваційності технології під час її економічного оцінювання ускладнює вибір оцінювальних методів, прогнозування ринкових ефектів та, відповідно, отримання успішних результатів від комерціалізації. Зважаючи на це, інноваційну технологію, як економічну категорію, доцільно розглядати з позицій синтезованого взаємозв'язку її матеріальної і нематеріальної складових, що дає змогу ідентифікувати характер їх взаємодії та встановити частини, які визначають інноваційність технології.

На наш погляд, проблематику категоріального змісту і значення інноваційних технологій слід вивчати на засадах принципу релятивізму, тобто з позицій сучасних передумов та особливостей ринкового середовища. Від фрагментарного врахування ступеня впливу масиву факторів на процеси розвитку інноваційних технологій може спотворюватися економічна оцінка, та, відповідно, усі подальші процеси розвитку інноваційної технології.

Список літератури

1. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V: офіц. текст: станом на 05.03.2019. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.
2. Rhodes R. Visions Of Technology: A Century Of Vital Debate About Machines Systems And The Human World. 1st Touchstone Ed Edition, 2000. 400 p.
3. Concept of a Technology Classification for Country Comparisons / World Intellectual Property Organization. URL: http://www.wipo.int/export/sites/www/ipstats/en/statistics/patents/pdf/wipo_ipc_technology.pdf.
4. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций): монография. К.: Феникс, 2006. 560 с.
5. Ramey K. What is technology – Meaning of technology and its use. URL: <https://www.useoftechnology.com/what-is-technology>.
6. Kaplan D. M. Ricoeur's Critical Theory. New York: State University of New York Press, February 27, 2003. 236 p.
7. Mesthene E. G. Technological Change: Its Impact on Man and Society. Harvard University Press, 1, 1970. 127 p.
8. Fernald J. What Is the New Normal for U.S. Growth? An FRBSF Economic Letter. URL: <http://economistsview.typepad.com/economistsview/2016/10/what-is-the-new-normal-for-us-growth.html>.
9. Guide on drawing up international contracts for services relating to maintenance, repair and operation of industrial and other works / Economic commission for Europe. United Nations, New York, 1987.
10. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV: офіц. текст: станом на 05.03.2019. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
11. Мрихіна О. Б. Трансфер технологій з університетів у бізнес-середовище: парадигма, концепція та інструментарій оцінювання : [монографія]. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 440 с.

УДК 336.6

Пігуль Н. Г.

к. е. н., доцент,

Сумський державний університет,

Винокурова Н. В.

студентка,

Сумський державний університет

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЇЇ РІВНЯ

Сучасні реалії сьогодення показують, що діяльність підприємств, будь-якої форми власності, піддається постійному ризику та загрозам, які спричинені сильним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. При постійному підвищенні ризику в фінансовій діяльності суб'єкта господарювання виникає загроза значного зниження ефективності функціонування підприємства, і як наслідок, його банкрутство. Для того, щоб запобігти цьому, підприємству необхідно велику увагу зосередити на розробці та реалізації фінансової безпеки.

Фінансова безпека займає центральне місце у системі економічної безпеки підприємства. Вона є провідною та вирішальною, адже за ринкових умов господарювання фінанси є так званим «двигуном» будь-якої економічної системи як на мікро-, так і на макрорівні. Фінансова безпека розглядає та регулює питання відносно фінансово-економічної заможності суб'єкта господарювання, його стійкості до кризових явищ [3, с. 202].

Фінансова безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також спроможність швидко усунути

різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов для стабільного функціонування та динамічного розвитку [1, с. 1].

Основна мета фінансової безпеки підприємства полягає в здатності фінансової системи суб'єкта господарювання протистояти ризикам та загрозам, при цьому забезпечуючи реалізацію своїх фінансових інтересів, місії, завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів.

Умовами забезпечення фінансової безпеки підприємства є:

- збалансованість, якість фінансових інструментів, послуг та технологій, що використовує підприємство;
- стійкість фінансової системи підприємства до загроз;
- безперервність та динамічність;
- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу [2, с. 174].

На рівень фінансової безпеки впливають внутрішні загрози, які полягають в: низькій репутації підприємства; перебоях в роботі обладнання та комунікацій; недоліки в роботі організації служби безпеки підприємства; витік важливої фінансової інформації підприємства; низька ліквідність активів.

Відповідно зовнішні загрози пов'язані із: природними катаклізмами; нестабільністю нормативно-правової бази; рівнем інфляції; нестабільністю валютного курсу; несприятливими макроекономічними умовами: кризи, загальноекономічна ситуація в країні або окремому її регіоні. Все це має великий вплив на фінансову безпеку підприємства та на його подальшу успішну фінансову діяльність.

Від того наскільки ефективно менеджери будуть спроможні уникнути майбутніх загроз залежить рівень фінансової безпеки підприємства, яку можна оцінити за допомогою певних методів. Перший метод пропонує нам оцінити рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства. При даному підході рівень фінансової безпеки підприємства визначається на основі розрахунку відповідних фінансових коефіцієнтів. Оцінку фінансової безпеки підприємства слід проводити на основі аналізу показників фінансової стійкості, а саме визначення достатності власних або запозичених оборотних засобів для виконання виробничо-збутової діяльності. Необхідною умовою є визначення також типу фінансової стійкості: абсолютний, нормальний, нестійкий, критичний, кризовий. Недоліком підходу є те, що він дає не повне уявлення про рівень стану фінансової безпеки, адже крім оборотних коштів підприємство має прибуток, інвестиції, власний капітал, які є не менш важливими у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Другий метод ґрунтується на основі визначення інтегрального показника. Він ґрунтується на розрахунку фінансових коефіцієнтів та на основі визначення рівня безпеки складових фінансової безпеки. Індикаторний підхід характеризується порівнянням фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня.

Третій підхід полягає в тому що рівень фінансової безпеки підприємства визначається на основі дослідження загального стану фінансової діяльності підприємства. В рамках даного методу необхідною умовою є проведення горизонтального, вертикального, порівняльного та інтегрального аналізу, а також включає аналіз коефіцієнтів [1, с. 3 – 4].

Основним недоліком запропонованих методів є те, що у більшості методів не враховується взаємозв'язок фінансової безпеки із загрозами.

Отже, фінансова безпека суб'єкта господарювання є однією з найважливіших складових, які забезпечують досконалу роботу підприємства. Для стабільного функціонування підприємству необхідно розвивати систему фінансових інструментів, які використовує у своїй роботі, адже це в першу чергу сприяє підвищенню рівня фінансової безпеки підприємства та спроможності адекватно реагувати на загрози, які виникають в процесі його діяльності.

Список літератури

1. Вергун А. М., Стріжко К. В. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4142>.
2. Картузов Є. П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 8. С. 172 – 181.
3. Кузенко Т. Б., Мартюшева Л. С., Грачов О. В., Литовченко О. Ю. Фінансова безпека підприємства: навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 304 с.

УДК 658.26

Савицька О. М.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»,

Салабай В. О.

бакалавр кафедри менеджменту,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

**ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ: ВИМІР
ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Сучасні зміни в умовах розвитку економіки нашої країни, а також трансформація економічних і політичних процесів у суспільстві, їх інтеграція з міжнародним ринковим середовищем вимагають від керівників українських компаній оперативних дій та ефективних заходів і підходів в управлінні.

Високий рівень конкуренції на вітчизняному та міжнародних ринках потребують від топ-менеджменту українських компаній, одночасно, і оперативності прийняття управлінських рішень, і результативності за показниками фінансово-господарської діяльності підприємств, й ефективності за основними показниками доходності бізнесу, і збалансованості в системі управління ресурсним забезпеченням, і реалізації стратегії розвитку, і підвищення рівня конкурентоспроможності тощо. Зазначені вимоги до ефективного управління надають можливість компаніям забезпечити у майбутньому відповідний рівень їх конкурентоспроможності та стійкого розвитку, як на вітчизняному, так і на міжнародному ринках. Тому, на думку авторів представленої публікації, індивідуальне розроблення та реалізація концепції збалансованої системи показників на промислових підприємствах, в установах і організаціях, є: 1) важливим напрямом цілеспрямованого досягнення ними поставлених цілей і завдань їх розвитку; 2) можливістю підвищення рівня конкурентоспроможності; 3) інструментарієм ефективного (раціонального) використання власного ресурсного потенціалу компанії та методологічним інструментарієм в системі контролінгу на підприємстві [1, с. 27]; 4) складовою механізму ефективного управління підприємством та ін.

Більшість керівників компаній знають, що системи оцінювання їх бізнесу сильно впливають на поведінку підлеглих, співробітників, працівників. Але традиційні фінансові показники ефективності (показники прибутковості, рентабельності, доходності), які були дуже популярними в індустріальну еру, стають менш ефективними і не встигають за змінами ринкового середовища. Багато топ-менеджерів хочуть збалансованого представлення результатів діяльності компаній, які дозволять оцінювати ефективність їх фінансово-господарської діяльності з різних кутів.

Збалансована система показників (ЗСП), що займає провідне місце в управлінні ефективністю підприємства була запропонована у 1992 році авторами Робертом Капланом і

Девідом Нортоном. Цю модель вони розробляли з єдиною метою: виявити нові способи підвищення ефективності діяльності і досягнення цілей бізнесу [2].

До представлення ЗСП було також чимало досліджень інших вчених: це і відома модель Дюпона для оцінювання показників рентабельності діяльності підприємства, і такі показники як EPS, EVA, EBITDA тощо. В результаті було сформовано групу показників, які дозволяють оцінити ефективність діяльності компанії та провести певний аналіз (табл. 1).

Таблиця 1

Еволюція розвитку показників оцінювання ефективності діяльності компанії

1920-ті роки	1970-ті роки	1980-ті роки	1990-ті роки
– модель Дюпона (The DuPont System of Analysis); – рентабельність інвестицій (ROI)	– чистий прибуток на одну акцію (EPS); – коефіцієнт співвідношення ціни акції та чистого прибутку (P/E)	– коефіцієнт співвідношення ринкової та балансової вартості акцій (M/B); – рентабельність акціонерного капіталу (ROE); – рентабельність чистих активів (RONA); – грошовий потік (Cash Flow)	– економічна додана вартість (EVA); – прибуток до виплати відсотків, податків та дивідендів (EBITDA); – ринкова додана вартість (MVA); – збалансована система показників (Balanced Scorecard – BSC); – показник сукупної акціонерної доходності (TSR); – грошовий потік віддачі на інвестований капітал (CFROI)

Джерело: [3, с. 227; 4, с. 57]

Збалансована система показників включає фінансові результати, які показують результати вже проведених заходів і доповнюється трьома наборами оперативних заходів, пов'язаних із задоволенням клієнтів, внутрішніми процесами та здатністю організації до навчання та вдосконалення діяльності, що стимулює зростання в подальшому фінансових показників.

ЗСП допомагає менеджерам дивитися на свій бізнес з чотирьох основних напрямів і відповідати на низку важливих питань. По-перше, як бачать нас клієнти? По-друге, чи маємо ми потенціал для просування вперед? По-третє, наскільки ми привабливі для акціонерів? І по-четверте, у чому полягає наша конкурента перевага? [4, с. 58] (рис. 1).

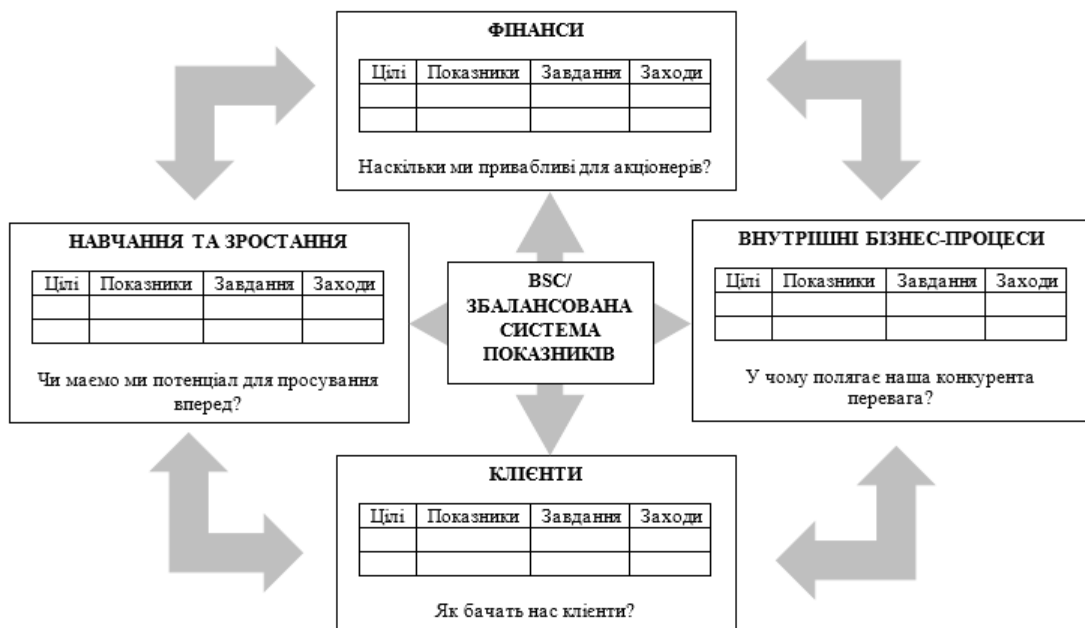

Рис. 1. Збалансована система показників для комерційних компаній

Джерело: [4, с. 58]

Збалансована система показників має багатоплановий характер, охоплюючи зв'язки між різним видам показників управління компанією: не тільки фінансової інформації, а й інформації про ситуацію на ринку, інформації про час, вартість і якість виконуваних в компанії процесів, також інформації про працівників, стратегічним і операційним рівнями управління, минулими і майбутніми результатами, а також між внутрішніми і зовнішніми аспектами діяльності підприємства. У процесі використання, BSC перетворилася на широку управлінську систему. Багато вчених вбачають у ній структуру всього процесу управління або організаційну структуру [5].

Чотири проєкції Р. Каплана і Д. Нортон («Фінанси», «Клієнти», «Навчання та зростання», «Бізнес-процеси») являють собою швидше організаційну структуру, ніж обмежену схему. Ніщо не заважає компаніям залежно від конкретної ситуації доповнити модель, зображену на рис. 1, ще однією або двома таблицями, хоч істотна перевага BSC – це її сконцентрованість і якість представлення інформації.

В практичній діяльності в Україні, як правило, увага менеджерів зосереджується на фінансових показниках, що призводить до того, що бізнес-процеси, процеси розвитку і навчання, думка клієнтів залишаються неконтрольованими чи слабо контрольованими (як за кількісними, так і за якісними параметрами). ЗСП охоплює, в основному, стратегічно важливі напрями, а оперативні (діагностичні) порівняння фактичних і планових показників залишаються поза увагою. Це є не досить добрим для оцінки ефективності усієї компанії, оскільки не надають побачити повну картину і оцінити той чи інший показник [5].

Тому для ефективної діяльності українських підприємств і їх відповідності сучасним ринковим вимогам та економічного розвитку, керівникам і менеджерам компаній, установ та організацій доцільно впроваджувати ЗСП, яка значно розширює можливості підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та менеджменту, досягаючи необхідного рівня конкурентоспроможності, високого рівня доходності і прибутковості бізнесу. З цієї причини розроблення, формування, впровадження, використання та удосконалення ЗСП в управлінні вітчизняними компаніями виявляє актуальність та перспективність зазначеної концепції для науковців, менеджерів, бізнесменів, підприємців та ін.

Список літератури

1. Войтко С. В., Савицька О. М., Вошецька Н. В. Модель BALANCED SCORECARD як інструмент ефективного функціонування системи контролінгу на підприємстві. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2007. Випуск 17. С. 27 – 33.
2. Kaplan, R. S. and D. P. Norton (1992) The Balanced Scorecard: Measures that Drive Performance, *Harvard Business Review*, (January-February): Pp. 71 – 79.
3. Доц М. К., Рубаха Г. В. Збалансована система показників як спосіб підвищення ефективності управління діяльністю підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2016. С. 225 – 230.
4. Пан Л. В. Збалансована система показників (Balanced Scorecard – BSc) як інструмент ефективного управління стратегією організації. *Наукові записки. Економічні науки.* Том 21. С. 56 – 63. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8532/Pan_Zbalansovana_systema_pokaznykiv.pdf.
5. Височин І. В. Збалансована система показників ефективності діяльності підприємства як інструмент стратегічного менеджменту. *Наукові записки. Серія «Економіка».* 2016. Випуск 12. URL: <http://eprints.oa.edu.ua/6583/1/5.pdf>.

УДК 631.11:658.589

Чіков І. А.

асистент кафедри економічної кібернетики,
Вінницький національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інноваційна діяльність є невід'ємним елементом будь-якого підприємництва, адже розвиток і підвищення ефективності виробництва неможливі без нововведень у виробничу діяльність. Вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності аграрних підприємств є

актуальним для вітчизняних підприємств. Досвід країн, що вийшли з економічної кризи, доводить нам те, що запорукою створення міцної та ефективно діючої економіки неможливе без активізації інноваційної діяльності.

Вирішення проблеми активізації інноваційної діяльності аграрних підприємств є важливим завданням та фактором економічного зростання та становлення економічної незалежності України.

Поняття «інноваційна діяльність» являє собою сукупність ресурсного потенціалу, встановлених процедур, принципів та фінансових, інформаційних механізмів, які забезпечують генерування ідей їхній відбір, реалізацію та створення вартості в межах аграрних підприємств [1, с. 42].

Зважаючи на необхідність раціонально організувати інноваційну діяльність аграрних підприємств та ряд специфічних ознак інновацій в аграрній сфері, автором А. С. Міжуй [2], було запропоновано класифікацію інновацій в аграрній сфері табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація інновацій в аграрній сфері

Ознака класифікації	Вид інновацій
За сферою застосування	– біологічні; – технічні; – технологічні; – хімічні; – економічні; – соціальні; – інновації в менеджменті; – маркетингові
За ступенем новизни	– нові для галузі в світі; – нові для галузі в Україні; – нові для господарства
За інноваційним потенціалом	– радикальні; – поліпшуючі; – модифікаційні
За формою реалізації інновацій	– у формі продукту – у формі процесу
За рівнем окупності (результативності)	– швидкоокупні; – середньоокупні; – низькоокупні;
За періодом реалізації	– короткострокові (1-3 роки); – середньострокові (3-10 років); – довгострокові (понад 10 років);
За походженням	– вітчизняні; – зарубіжні;
За величиною витрат	– інновації, що вимагають великих вкладень; – інновації, що вимагають мінімальних витрат; – інновації можливі без додаткових витрат;
За джерелами фінансування	– власні кошти; – бюджетні кошти та позабюджетні кошти; – позичені та залучені кошти; – змішане фінансування; – гранти на розвиток науки;
За ступенем ризику	– мало ризикові; – помірно ризикові; – ризикові.

Джерело: сформовано автором на основі джерела [2]

На відміну від інших сфер, розвиток інновацій в аграрній сфері відбувається більш повільно, що потребує особливої уваги. Даний принцип обумовлений, особливостями самого сільського господарства, а саме земля, взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), сезонний характер виробництва, високий рівень ризику (більшою мірою стосується селекційних видів інновацій).

На шляху вітчизняних аграрних підприємств виникають перешкоди, які не дають в повній мірі конкурувати з діяльністю закордонних транснаціональних компаній - це в першу чергу залежить від того, що техніка та технології що використовуються на підприємствах в більшості випадків морально і фізично зношені, і відповідно

підприємствам необхідно проводити їх дорого вартісне оновлення. Ось чому з'являється необхідність визначення напрямів поліпшення інноваційної діяльності у сільському господарстві. Дані напрями повинні охоплювати усі цикли процесу інноваційної діяльності. Комплекс заходів щодо активізації інноваційної діяльності аграрних підприємств, на думку авторів Мартинюк М. А., Ратошнюк Т. Т. [3], повинен містити наступні елементи:

- державну підтримку фундаментальних наукових розробок;
- формування інноваційної інфраструктури;
- державну підтримку підготовки висококваліфікованих кадрів;
- державну підтримку створення венчурних компаній, технопарків, бізнес-інкубаторів, інвестиційних компаній;
- створення системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств, що займаються інноваційною діяльністю (надання пільгового оподаткування, виділення грантів, субвенцій);
- створення системи пільгового кредитування сільського господарства;
- введення ринку земель, створення аграрного банку, іпотечне кредитування;
- запровадження системи лізингових відносин;
- залучення до процесу інвестування аграрної сфери іноземних і вітчизняних інвесторів;
- забезпечення цінового паритету між сільськогосподарською продукцією та матеріально-технічними й енергетичними ресурсами;
- усунення міжгалузевих диспропорцій у фінансуванні аграрної галузі з державного бюджету;
- створення стабільного і прозорого законодавства щодо здійснення експортних операцій;
- виважена й ефективна політика держави щодо підтримки вітчизняного товаровиробника.

Отже, наведений комплекс заходів, при успішній реалізації, значно поліпшить активізацію інноваційної діяльності в аграрній сфері, котрі вимагають реформування аграрних відносин, відповідно до цього основною рушійною силою має стати держава в особі державних органів.

Перед державною владою постає питання докорінного реформування системи підтримки аграрної галузі. У той же час аграрні підприємства також повинні реалізовувати низку заходів щодо активізації інноваційної діяльності як необхідну умову підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції.

Список літератури

1. Замрига А. В. Інноваційна діяльність як фактор конкурентоспроможності. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 41 – 44.
2. Міжуй А. С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві. URL: www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm.
3. Мартинюк М. А., Ратошнюк Т. Т. Інновації в сільському господарстві економіка АПК. *Наука й економіка*. 2014. № 2 (34). С. 94 – 98.

УДК 330.341.1

Чумак Л. Ф.

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання,
Українська інженерно-педагогічна академія

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економічна дійсність в країні гостро потребує змін у діяльності суб'єктів господарювання у напрямках досягнення вимог виробництва продукції європейської якості, що змушує підприємства турбуватись про конкурентоспроможність, її підвищення та

управління нею. Проблема складна тому, що частина існуючих підприємств не має перспектив досягти конкурентного стану без глобальних, принципових змін (наприклад, реінжинірингу), ще частина підприємств потребує значних інноваційних змін у матеріальних ресурсах та технологіях, зовсім незначна частка підприємств має позитивні результати у пошуках конкурентних переваг. Кожне підприємство, з будь-якої частини, потребує великих інвестицій для вирішення проблеми підвищення своєї конкурентоспроможності.

Теоретичним і практичним питанням управління конкурентоспроможністю підприємства присвячені дослідження таких вітчизняних та зарубіжних вчених: Аптекаря С. С., Берсуцького Я. Г., Градова А. П., Заруби В. Я., Іванова Ю. Б., Круглова М. І., Ламбена Ж., Лисенка Ю. Г., Оліна Б., Петренка В. Л., Позняк С. В., Портера М., Стівенсона В., Фатхутдінова Р. А., Чумаченка М. Г. та ін. Вони зробили значний внесок у розробку основоположних проблем прийняття оптимального управлінського рішення [4].

Сьогодні сутність конкурентоспроможності для вітчизняних підприємств приймає деяке інше розуміння чим, наприклад, десять років тому. Принципові зміни у зовнішньому середовищі, зміна політичного та економічного курсу країни висуває нові вимоги до існування на ринку, до організації господарчої діяльності. Інтегруватися в вже досить налагоджений європейський ринковий механізм вітчизняним підприємствам дуже складно і не всім можливо на даному етапі, враховуючі їх теперішній стан. Створення конкурентоспроможності в цих умовах – шлях до виживання та досягнення економічної стійкості, що дозволить забезпечити розвиток (зростання прибутку, капіталу) і при цьому зберегти кредитоспроможність, платоспроможність в межах допустимого рівня ризиків [2; 3].

В залежності від результатів оцінки конкурентоспроможності та аналізу конкурентного середовища, визначають актуальні для конкретного підприємства шляхи формування, або підвищення конкурентоспроможності. До уваги приймають визначені конкурентні переваги підприємства, встановлені стратегічні цілі (бажані результати діяльності), стан та потенціал підприємства.

В сучасних умовах актуальними напрямками та шляхами підвищення конкурентоспроможності підприємств можна вважати розробку системи конкурентних стратегій, що базуються на прийнятті інноваційного шляху розвитку [1].

Інноваційний шлях розвитку підприємства передбачає комплексність: організація науково-дослідницьких робіт, сучасна новітня техніка та засоби, інноваційні технології та виробничий процес, нові товари та послуги, інноваційний підхід до управління інформаційними ресурсами з використанням відповідних інноваційних ІТ, зміна світогляду працівників на свою роль у виробництві продукції високої якості, інноваційні зміни системи менеджменту (перерозподіл пріоритетів та повноважень), інноваційні інструменти та засоби вивчення конкурентів.

Якщо підприємство ефективно впроваджує інновації в виробничий, управлінський процес, то це сприяє створенню стратегічних конкурентних переваг. Використання новітніх технологій, методів роботи, мотивації дозволяє підприємства досягти лідируючих позицій на ринку, але, це не завжди. Для утримання цих досягнень, безумовно, потрібен постійний пошук інновацій, вдосконалень, які слід постійно впроваджувати в діяльність підприємства. Це може гарантувати визнані стійкі позиції у ринковому середовищі. На сучасному етапі вже признано, що тільки інноваційний шлях економічного розвитку спроможний забезпечити конкурентоспроможність – оновлення системи на основі постійного, безперервного засвоєння нововведень: досягнень науково-технічного прогресу, інформаційно-інтелектуального потенціалу [1].

Визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є актуальною потребою сучасності. Проблема ускладнюється тим, що підприємства опинились у колі питань, які потрібно вирішувати одночасно. Головне питання – підвищення конкурентоспроможності, а це тягне за собою низку інших потреб: оцінка можливостей та шляхів інтеграції у європейську економіку, пошук джерел рішення внутрішніх проблем ринку, оцінка масштабів та пошук інструментів реорганізації, зміна підходів до менеджменту та ін., тобто, зміна курсу на інноваційний розвиток. Для більшості вітчизняних підприємств прийняття інноваційного шляху розвитку та вирішення всіх проблем, що з цим пов'язані, можливо тільки за допомогою інвестування, створення інвестиційної привабливості. Це потребує додаткових досліджень, аналізу та визначення системи заходів щодо реалізації.

Список літератури

1. Позняк С. В. Інновації як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4614>.
2. Чобіток В. І. Концепція управління економічною стійкістю підприємств. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2014, № 5 (29). С. 58 – 65.
3. Chobitok V., Chumak L., Demianenko T., Us Y. Forming Performance Assessment System of Risk Management in Railway Transport Companies // *International Journal of Engineering & Technology*, 7 (4.3) (2018) 404 – 408. DOI: <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.3.19843>.
4. Чумак Л. Ф., Гаркавая Л. В. Основні аспекти управління конкурентоспроможністю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2013. № 1. С. 212 – 215.

УДК 658.114.5

Шматько Н. М.

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту
інноваційного підприємництва та
міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОБ'ЄДНАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В останні роки на ринку виявилася значна кількість об'єднань промислових підприємств або корпоративних підприємств холдингового типу, значні масштаби діяльності яких забезпечують їм успіх у конкурентній боротьбі та можливість адаптуватися до негативних впливів з боку зовнішнього оточення. Свою ефективність в ринковій економіці довели також й структури кластерного та мережного типу, для яких стійкість ринкових позицій забезпечується за рахунок взаємного доповнення учасників таких структур навіть за умови відсутності безпосередніх організаційно-комунікаційних зв'язків. Для таких структур умовою забезпечення стійкості та ефективності господарювання виступає наявність певних правил ведення узгодженої діяльності та правил спільної реалізації окремих функцій управлінського циклу.

Доведення цього твердження вимагає поєднання результатів досліджень в різних економічних сферах. Більшість досліджень організаційної стійкості орієнтовані на рівні окремого підприємства, а не їх об'єднання. Більше того, в переважній більшості дослідники орієнтуються на фінансово-економічній складовій стійкості, а не на визначенні взаємозв'язку між структурою підприємства та його стійкістю. У цьому випадку справедливо відзначити дослідження К. Хаусмана [2] у сфері стійкості архітектури підприємства, де автор намагався знайти узгодження з концепціями стійкості та

архітектури. Проте це дослідження пов'язане лише з сферою інформаційних технологій, а отже необхідним є його розширення саме на виробничу діяльність промислових підприємств. Ще одне видатне дослідження було проведено С. Кортманом [4], який вивчив взаємозв'язок між організаційною структурою та швидкістю адаптації параметрів діяльності підприємства на зміну умов господарювання. З одного боку цей автор довів необхідність розглядати стратегію підприємства як «набір адаптаційних практик, які можуть пояснити стійку конкурентну перевагу» [4, с. 149]. З іншого його розробки мають розширюватися в напрямку врахування складних відносини координації об'єднань або мереж підприємств.

Відповідно виникає проблема розробки методичного забезпечення підтримки структурної, комунікаційної, конструкційної та організаційної стійкості об'єднання промислових підприємств. На думку автора основу такого забезпечення має становити вироблення правил взаємодії підприємств одне з одним, з оточенням та внутрішніх правил взаємодії стратегічних бізнес-одиниць.

В основу формування такого методичного забезпечення пропонується покласти так звану методологію DEMO (методологія проектування та інжинірингу для організацій). Основи даної методології закладені в роботі Дж. Діетц [1], в якій описується онтологія підприємства та наводяться приклади її використання. Орієнтація на зазначений підхід дозволяє представити крупне підприємство або об'єднання підприємств як сукупність зацікавлених сторін, взаємодія яких базується на комунікаційних та продуктових актах. Відповідно з дослідженнями Дж. Діетц [1, с. 145] будь-яка економічна система може бути представлений як мережа відповідальності та взаємодії. Отже, формування такої мережі пропонуємо покласти в основу досягнення організаційно-комунікаційної стійкості об'єднання підприємств. З точки зору формування даної мережі доречним постає використання концепції «Enterprise Engineering» Т. Янсена, який визначив інжиніринг через «відображення найважливіших угод і дій, які складають модель співпраці суб'єктів» [3].

Отже, основу методичного забезпечення організаційно-комунікаційної стійкості має становити розробка онтологічної моделі підприємства, навколо якої будуть вибудовуватися правила взаємодії зацікавлених в діяльності даного підприємства сторін. Саме на основі такої онтології створюватимуться правила функціонування об'єднання підприємств та визначатимуться ролі кожного окремого учасника такого об'єднання. Необхідність такого підходу ґрунтується на обмеженості раціональності та опортуністичної поведінки існуючих серед учасників великих підприємств і промислових систем. Велике підприємство або об'єднання будь-якого типу може втратити відповідний рівень структурної стійкості через недостатню координацію. Це твердження є вірним через можливість учасників об'єднання підприємств встановити цілі, відмінні від консолідованого бачення. Саме розробка онтології підприємства та визначення правил бізнес-комунікації дозволить розробити так звану функціональну модель життєвого циклу об'єднання підприємств. В рамках такої моделі для кожної стадії життєвого циклу створюється перелік стандартизованих актів (практик) діяльності. Структурна стійкість забезпечуватиметься за рахунок оптимізації параметрів використання таких практик та чіткої ідентифікації виконавців таких практик в межах об'єднання підприємств або кластерного утворення.

Список літератури

1. Dietz J. Enterprise Ontology. Theory and Methodology. The Netherlands: Springer, 2006. 240 p.
2. Hausman K. Sustainable Enterprise Architecture. New York: CRC Press, 2011. 291 p.
3. Janssen T. Enterprise Engineering. Sustained Improvement of Organizations. The Netherlands: Springer, 2016. 148 p.
4. Kortmann S. The Relationship between Organizational Structure and Organizational Ambidexterity. A Comparison between Manufacturing and Service Firm. Germany: Springer Gabler, 2012. 183 p.

СЕКЦІЯ 4

SECTION 4

**ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ
FOOD SAFETY AND ECOLOGICAL POLICY
IN THE MODERN WORLD**

УДК: 664:338.2 (477)

Паламаренко Я. В.

к. е. н., ст. викл. кафедри економіки,
Вінницького національного аграрного університету

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА КЛЮЧОВІ
ОРІЄНТИРИ ЇЇ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Питання розвитку біоенергетики на сучасному етапі назрівання енергетичної кризи є досить актуальним і являється інноваційним та стратегічним орієнтиром для досягнення енергетичної, продовольчої та екологічної безпеки України.

Важливим питанням є заміна традиційного палива на альтернативне, це дасть змогу поліпшити екологічні показники, зменшити деструктивний вплив на довкілля, скоротити шкідливі викиди, зменшити залежність від імпорتنих ресурсів, підтримати сільськогосподарське виробництво шляхом створення нових робочих місць, нових експортних ринків. Проведений аналіз рівня продовольчої безпеки в Україні та вірогідного впливу виробництва біопалива на продовольчу безпеку країни дав змогу прийти до висновку, що виробництво біопалива першого покоління в нашій державі не несе загрози продовольчій безпеці, оскільки в наявності є земельні площі, які можна використати для вирощування енергетичних культур [1].

У монографії вченого-економіста Калетніка Г. М. «Біопаливо. Продовольча, енергетична та екологічна безпека України» системно висвітлено науково-методичні та організаційно-економічні засади розвитку ринку біопалива, формування ринку енергетичних культур, що використовуються як біосировина у паливній промисловості, техніко-технологічні особливості виробництва біопалива з біосировини рослинного походження та економічна оцінка їхнього використання у сфері агропромислового комплексу.

У результаті економічної характеристики вирощування сировини для виробництва біоетанолу визначено, що Україна володіє потужною сировинною базою, яка включає в себе основні крохмалевмісні та цукровмісні сільськогосподарські культури, що дають високий вихід біопалива з одиниці продукції. Використання частини продукції на виробництво біоетанолу не загрожуватиме продовольчій безпеці, адже значна частина вирощеної сировини експортується.

Проведені дослідження показали, що інноваційний розвиток спиртової промисловості України на основі виробництва біоетанолу з агросировини можна розглядати як один з найголовніших і перспективних напрямів реалізації стратегії. За результатами економіко-математичного моделювання, враховуючи норми витрат головних базових видів ресурсів для виробництва біоетанолу (з буряка цукрового, кукурудзи та пшениці), показників собівартості та ціни, сума прибутку від реалізації розрахованого обсягу біоетанолу становитиме 224,62 млн грн. Це свідчить про доцільність та ефективність збільшення виробництва біоетанолу, що було підтверджено на основі здійснення розрахунків. Реалізація стратегії інноваційного розвитку спиртової промисловості надасть змогу відкриття нових ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності спиртовмісної продукції на європейському ринку, залучення виробничих і науково-дослідницьких потужностей провідних високотехнологічних компаній світу. У свою чергу, втілення інноваційної ідеї виробництва біопалива передбачає здійснення поточного планування, розроблення необхідних інноваційних програм розвитку спиртової промисловості, а також уточнення витрат коштів на виконання необхідних заходів. Збільшення виробництва біопалива в Україні сприятиме скороченню імпорту енергоносіїв, що, у свою чергу, зміцнить енергетичну безпеку держави, поліпшить фінансовий стан підприємств спиртової промисловості України. Стратегія інноваційного розвитку підприємств спиртової промисловості є орієнтиром на майбутнє, визначає напрям дальшого розвитку й зумовлює заходи та програми, що сприяють цьому розвитку [4].

Як свідчать результати аналізу основних видів сировини для виробництва біодизельного палива, на території України загалом та у Вінницькій області, зокрема, перспективними олійними культурами для забезпечення попиту на біодизель є ріпак, соняшник та соя. Дослідження виявило, що конкурентоспроможне виробництво біодизеля здатне створити для аграрних підприємств сприятливі умови для вирощування та збуту сільськогосподарської продукції, тому вони мають внести необхідні корективи в тактику й стратегію своєї господарсько-економічної діяльності, щоб максимально скористатися сучасною ситуацією на ринку енергоносіїв. За достатнього забезпечення біологічними видами палива відбудеться стрімкий розвиток та здійсниться стабілізація у діяльності агропромислового комплексу й поліпшиться екологічна ситуація в країні. Лише сформувавши потужну сировинну базу для виробництва біопалив, зокрема біодизеля, можна стверджувати про доцільність створення біоенергетичної галузі агропромислового комплексу.

Під час дослідження виявлено, що використання біодизеля в двигунах обладнаних системою живлення з динамічним регулюванням відсоткового складу суміші дизельного та біодизельного палив забезпечує економічну вигоду без погіршення його технічних показників. При цьому витрата суміші палив зростає на 8,7 %, проте її вартість зменшується приблизно на 15,5 %, що дає економію 244,47 грн на 100 км пробігу. Зменшення димності відпрацьованих газів складає до 57 % залежно від режиму роботи дизеля. Термін окупності переобладнання дизеля становить близько 9 місяців [2].

Досліджено також важливість виробництва альтернативних видів палива, зокрема виробництво біодизеля, на засадах діяльності обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів. Виявлено потенційні можливості виробництва біодизеля на базі укомплектованих біодизельних установок, які слугують ядром обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, діяльність яких сприятиме досягненню енергетичної безпеки України загалом.

Перспективним напрямом для забезпечення енергетичної безпеки держави та зменшення залежності від імпорту природного газу є організація виробництва біогазу з відходів. Оскільки виробництво біогазу є інноваційним напрямом енергозабезпечення аграрного сектору, авторами було розглянуто технологічний процес поетапно, наведено типову конструкцію біогазової установки, а також запропоновано удосконалення біогазового реактора шляхом підвищення ефективності підтримання температури прогрівання субстрату для виділення біогазу.

Запровадження біогазових технологій є вигідним як на рівні окремих аграрних підприємств, так і в масштабах домогосподарств. Інвестиційне забезпечення виробництва біогазу є важливим питанням, яке потребує комплексного підходу до його вирішення. Необхідно переймати передовий досвід інших країн у стимулюванні виробництва цього виду біопалива через відповідні державні програми, які передбачатимуть дотації на будівництво біогазових установок від 30 до 50 % вартості, а також створення сприятливого інвестиційного клімату для приватних інвесторів. Біогазові технології дозволяють, окрім енергетичних, вирішувати і інші проблеми – утилізацію органічних відходів, заміну мінеральних добрив біодобривами, відмови від інфраструктури традиційної енергетики тощо і в цьому полягає їх висока конкурентоспроможність та рентабельність [3].

Таким чином, розвиток біоенергетики підвищить енергетичну та економічну незалежність нашої країни, зменшить імпортозалежність від поставок традиційних енергоресурсів, зменшить викиди парникових газів в атмосферу, сприятиме збереженню довкілля, знизить енергоємність внутрішнього валового продукту. Саме тому ключовими орієнтирами розвитку продовольчої безпеки в Україні є виробництво біопалив: біоетанолу, біодизелю та біогазу.

Список літератури

1. Байдала В. Вплив біоекономіки на продовольчу безпеку України. *Agricultural and resource economics*. 2016. № 2. С. 48 – 59.
2. Галушак О. О. Методика управління системою живлення дизеля під час використання динамічного регулювання відсоткового складу суміші палив. *Наукові праці Вінницького національного технічного університету*. 2015. № 3. URL:<http://praci.vntu.edu.ua/index.php/ /praci/ /article/view/10>.
3. Токарчук Д. М. Управління ефективним використанням сільськогосподарських відходів для виробництва біогазу. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 133 – 139.
4. Шаманська О. І., Паламаренко Я. В. Розвиток спиртової промисловості України на засадах інноваційної концепції. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 11. С. 31 – 43.

СЕКЦІЯ 5 ||| ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК
SECTION 5 ||| ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX

УДК 504.062.2

Бурлака Н. І.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри економіки,

Вінницький національний аграрний університет

ДЕГРАДАЦІЯ ҐРУНТУ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Ефективне використання та охорона земель є найважливішою проблемою сучасності. Загострення цієї проблеми в останні роки пов'язане з деградацією ґрунтів, забрудненням промисловими і побутовими відходами, а також землекористуванням без належного наукового обґрунтування. Тому виникає необхідність аналізу якісного стану земель та запровадження комплексу заходів по її охороні.

Для стабілізації процесів щодо використання земельних ресурсів у сільськогосподарському виробництві в частині екологічного компонента необхідне глибоке вивчення сучасного стану з метою системного аналізу цієї ситуації та відпрацювання шляхів вирішення проблем.

Надмірне антропогенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні супроводжується:

- викидами у повітря шкідливих речовин і сполук які спричиняють зміни хімічного складу та фізичного стану атмосфери;
- забрудненням поверхневих і підземних вод промисловими та побутовими скидами, яке призводить до зниження якості та вичерпання водних ресурсів, придатних до використання;
- забрудненням, виснаженням і зниженням якості земельних ресурсів, придатних до використання [4, с. 153].

Відмінними особливостями охорони ґрунтів від забруднення порівняно з охороною від забруднення атмосфери і води є те, що земля є малорухомих середовищем і міграція в ній забруднень відбувається повільніше, а їх концентрація постійно зростає; крім того, вплив забруднення ґрунту на людину непрямий і пов'язаний з кількістю і якістю одержаної продукції.

Погіршення стану, прогресуючі деградація і виснаження земельних ресурсів зумовлені, передусім, такими чинниками, як недостатньо екологічно обґрунтоване використання земельних угідь, відсутність комплексності у веденні господарської діяльності недостатній державний контроль у галузі сільськогосподарського землекористування тощо. У процесі господарської діяльності порушується генетична цілісність ландшафтів. До цього призводять економічна та екологічна незбалансованість структури сільськогосподарських

Сучасний стан використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Сільськогосподарська освоєність земель перевищує екологічно допустиму. Так, із загальної площі (60354,9 тис. га) 42726,4 тис. га або 70,8 % займають землі сільськогосподарського призначення, в тому числі рілля – 32541,3 тис. га (53,9 %); природні кормові угіддя – 7840,5 тис. га (12,9 %); перелоги – 233,7 тис. га (0,4 %); багаторічні насадження – 892,4 тис. га (1,5 %) [2, с. 86].

Фактична розораність земельних ресурсів України становить 53,9 %, цей показник є найвищий серед країн світу. Для порівняння: у США він становить 27 %, у Франції – 42 %, у Німеччині – 33 %. У середньому на одного жителя України припадає 0,71 га ріллі [3, с. 420].

Надмірне збільшення площі ріллі, у тому числі на схилових землях, призвело до порушення екологічно збалансованого співвідношення сільськогосподарських угідь, лісів і водойм, що має негативні наслідки і зумовило збільшення техногенного навантаження на екосферу [3 с. 150].

Сучасна водна та вітрова ерозія ґрунтів – найбільш важливий чинник деградації ґрунту, зниження її родючості і екологічних функцій. У той же час це – один з найбільш потужних

сучасних рельєфоутворюючих процесів, які переміщують величезні маси речовини в межах сільськогосподарських угідь.

Найбільшого поширення ерозія ґрунтів отримала в останні 100-150 років в результаті неконтрольованої вирубки лісів та інтенсивної оранки земель, які привели до наростання аридності клімату, а також під впливом нераціонального використання природних кормових угідь [2 с. 26].

У результаті розвитку водної ерозії, втрачає свою родючість значна кількість ґрунтів, особливо це стосується схилів земель (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика орних земель за крутизною схилів

Зона	Орні землі	у тому числі за крутизною схилів, ⁰					
		0 – 1	1 – 3	3 – 5	5 – 7	7 – 10	> 10
Лісостеп, тис. га	13476,8	6859,0	4072,7	1624,4	595,2	277,5	48,0
%	100,0	50,9	30,2	12,1	4,4	2,1	0,4

Джерело: сформовано за даними Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [1]

Тому ерозія ґрунтів – істотне джерело забруднення навколишнього середовища хімічними компонентами і внесеними забруднювачами, що є першопричиною замулення малих річок і деградації агроландшафтів. Боротьба з ерозією ґрунтів і нейтралізація її наслідків потребує величезних матеріальних витрат.

Важливими шляхами у напрямку подолання проблем деградації ґрунту та побудови ефективної системи охорони ґрунтів від ерозії є розроблення і впровадження комплексу сучасних, ефективних, зонально та регіонально орієнтованих протиерозійних заходів, створення належної нормативної та законодавчої бази у сфері охорони ґрунтів від ерозії, всебічне дослідження закономірностей, механізмів та факторів ерозійного процесу з метою подальшого удосконалення методів захисту ґрунтів від ерозії, реформування організації ґрунтоохоронної галузі, створення і розгортання системи моніторингу ерозійних процесів, розроблення сучасних методів оцінювання інтенсивності ерозії та економічної ефективності протиерозійних заходів [3, с. 315].

Основними шляхами вирішення вищезазначених проблем мають стати заходи спрямовані на виведення з інтенсивного обробітку землі, використання яких є економічно неефективним та екологічно небезпечним. Частину еродованих і деградованих земель, доцільно перевести у сінокоси та пасовища, а частину сильно еродованих і деградованих земель треба законсервувати шляхом залуження та заліснення. Скорочення площі ріллі має відбуватись через заліснення схилів крутизною понад 7⁰ та залуження схилів 5⁰ – 7⁰ із сильно еродованими ґрунтами.

Список літератури

1. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. URL: <http://land.gov.ua>.
2. Кузін Н. В., Гончаров В. В., Свєрєдова Л. А. Актуальні питання використання і охорони земельних ресурсів України. *Research: tendencies and prospects*. 2017. № 1. С. 25 – 28.
3. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні: колективна монографія. Харків, 2010. 538 с.
4. Черєда І. С. Екологічна криза в Україні та шляхи її подолання. *Економіка*. 2015. № 27. С. 152 – 159.

УДК 338.4

Логвиненко С. Л.

аспірант,

Житомирський національний агроекологічний університет

**ПРИНЦИПИ, КРИТЕРІЙ ТА АЛГОРИТМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОСГ**

В умовах трансформації аграрних підприємств та їх інституційних партнерів змінюються підходи, принципи та переоцінюється вагомість окремих факторів у системі фінансового забезпечення, зазнають докорінних змін сам механізм фінансового

забезпечення і його процедури. На сьогодні оцінку рівня та перспектив щодо фінансового забезпечення здійснюють як власники і керівники аграрних підприємств, так і їх фінансові партнери, не існує єдиних уніфікованих підходів щодо принципів, критеріїв та конкретних алгоритмів оцінки фінансового забезпечення. Доцільно об'єднати ряд принципів оцінки фінансового забезпечення з погляду менеджменту і власників аграрного підприємства та з погляду фінансових донорів і інституційних партнерів. Концептуальна схема щодо формування вказаних принципів зображена на рис. 1.

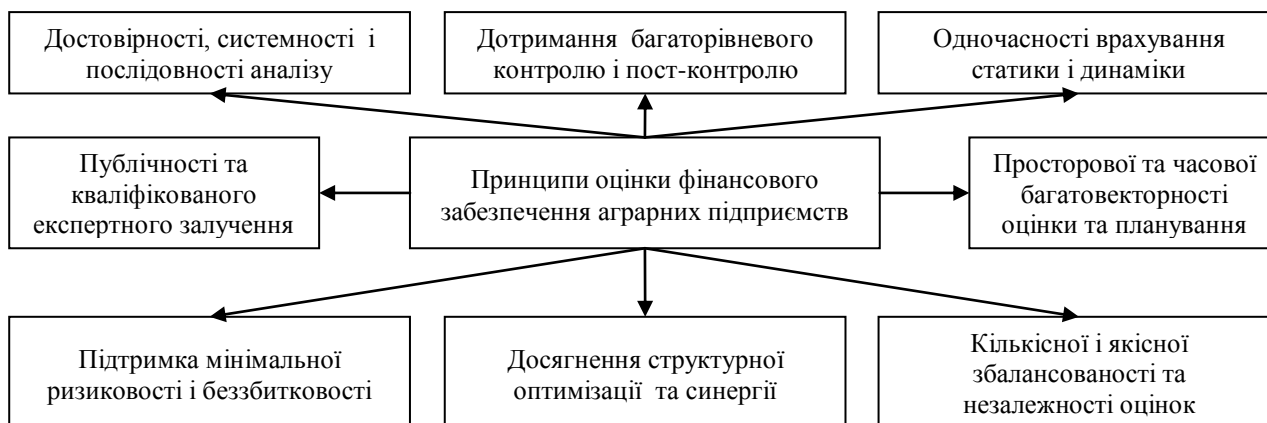

Рис. 1. Концептуальна схема принципів оцінки фінансового забезпечення

Джерело: власна розробка

Еволюційне удосконалення методик оцінки та прийняття спільних принципів й відповідних критеріїв дозволить прискорити процес розподілу фінансових ресурсів для сталого розвитку підприємств. На нашу думку, при прийнятті рішень в системі управління фінансовим забезпеченням аграрних підприємств необхідно враховувати кількісні та якісні оцінювальні показники, а також управлінські, експертні критерії ефективності

Таблиця 1

Матриця критеріїв оцінки рівня фінансового забезпечення аграрних підприємств

Критерії щодо підприємства			Критерії щодо інституційного середовища		
Кількісні, в розрахунку на 1 га с/г угідь	якісні	управлінські	кількісні	якісні	управлінські
Обсяг активів	Поточний та потенційний рівень фінансового лівериджу	Рентабельність активів і власного капіталу	Обсяг локальної пропозиції фінансування	Швидкість доступу до фінансових ресурсів	Обмеження адміністративного характеру
Обсяг робочого капіталу	Фондоємність та капіталоємність виробництва	Рентабельність позичкового капіталу та інвестицій	Питома вартість залучення ресурсів	Порівняльні переваги агроінвестування	Внутрішні процедури та нормативи
Обсяг власного капіталу	Кредитоспроможність та ліквідність	Рентабельність виробництва та продажу продукції	Обсяг бюджетної фінансової підтримки	Інвестиційні та фінансові очікування партнерів	Особливості структур і прийняття рішень
Обсяг залученого капіталу	Спрямованість динаміки фінансових коефіцієнтів	Термін окупності інвестицій та капіталовкладень	Обсяг партнерських компенсаційних програм	Якість інформаційного забезпечення	Готовність і здатність прияти ризику
Обсяг інвестування	Рівень фінансового менеджменту підприємства	Можливості власника по самофінансуванню та залученню зовнішніх ресурсів	Терміни розміщення капіталовкладень, кредитів та інвестування	Вектори впливу конкурентного середовища	Зміни державного регулювання

Джерело: власна розробка

Щодо алгоритмів оцінки фінансового забезпечення і потреби в ньому, як показують дослідження, необхідно застосовувати у комплексному зв'язку розрахунково-аналітичний, скоринговий, матричний, експертний та інтегральні підходи [1]. При плануванні на рівні підприємства управлінські рішення щодо оцінки рівня, визначення потреб та формування фінансового забезпечення приймаються на основі фінансової звітності, операційно-виробничого та інвестиційного плану, більшість підприємств розраховує їх лише на короткостроковий період одного виробничого циклу. Опрацьовуються три сценарії, звичайно в кінці року – на базі поточного рівня, на базі можливої негативної кон'юнктури та сценарій інтенсивного розвитку, для кожного з яких визначається поточний і прогнозний рівень фінансового забезпечення та джерела, способи і структуру залучення ресурсів, після чого алгоритм фінансування коригується у весняний і осінній періоди.

Основним алгоритмом аграрної оцінки для банківських та фінансових організацій в даний час виступають скоринг-методики, що враховують три рівні оцінки, а саме: на базисному – балансові показники розвитку бізнесу та коефіцієнти фінансового стану підприємства, що виступають прямими лімітуючими чинниками у визначенні можливостей фінансування, і непрямі обмежуючі показники, такі як земельний банк, порівняльні рівні урожайності, витрат та маржі з гектара площ, другий рівень оцінки – бальна оцінка якісних показників - досліджує досвід та якість безпосереднього управління, здатність і бажання власника здійснювати самофінансування та інвестиції, ділову репутацію і кредитну історію, наявність внутрішніх ресурсів і стратегії розвитку, що визначають можливості збереження та розширення фінансового забезпечення, концентрацію та ризик покупців і постачальників. Третім рівнем оцінки є побудова прогнозного звіту про прибутки та кеш-фло, інвестиційного та бізнес-планів, розрахунок прогнозних коефіцієнтів фінансової спроможності та рентабельності підприємств, SWOT-аналіз ризику бізнесу та юридичний аналіз ризику забезпечення, залучення агро-експертів та інтерпретація оцінок, перевірка цільового використання, дотримання графіків тощо [2].

Вказаний підхід складний та подовжує процес прийняття рішень. Водночас, при оцінці іншими донорами фінансового забезпечення (лізингові компанії, форвардні покупці, постачальники, аграрний фонд) основними лімітуючими чинниками є лише 7 критеріїв: розмір підприємства, характер ділових відносин, відсутність податкових і юридичних проблем, частка самофінансування та поточний фінансовий стан, договірна ціна товару і термін платежу, прогнозно-імітаційне моделювання не здійснюються. З одного боку, це спрощує отримання ресурсів, з іншого – відсутність прогнозування несе ризики, може означати подорожчання позичкового капіталу. При оцінці інвесторами враховується якість активів та питомі показники капіталізації, характер та структура зобов'язань, питома прибутковість, власний земельний банк і порівняльний рівень управління. Однак інвестування гальмується через небажання власників розкривати інформацію по підприємству.

Як свідчать дослідження, вказані вище алгоритми не дозволяють здійснювати ефективне управління фінансовим забезпеченням аграрних підприємств через значну розбіжність підходів, принципових вимог до господарств зі сторони їх партнерів. Практика демонструє необхідність уніфікації алгоритмів та методик аналізу фінансового забезпечення через формування кредитного та інвестиційного рейтингу, публічність звітності і відкритість фінансової пропозиції. З метою подальшого дослідження й розробки комплексного алгоритму оцінки фінансового забезпечення було проведене експертне дослідження керівників підприємств Житомирської області, на основі чого будуть опрацьовані схеми вдосконалення моделі і механізмів управління фінансовим забезпеченням.

Список літератури

1. Колеснік Т. С. Методи комплексної оцінки стратегічної фінансової позиції та фінансового потенціалу підприємств. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2012. № 4 (55). С. 285 – 289.
2. Гула А. С. Оцінка кредитоспроможності аграрних підприємств. *Управління розвитком*. 2015. № 4 (182). С. 55 – 60.

УДК 352.071

Тітов Д. В.

аспірант,

Вінницький національний аграрний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Проведення реформи місцевого самоврядування, яка в даний час реалізується в Україні, має на меті децентралізацію влади та розмежування повноважень між різними її рівнями з метою забезпечення фінансової, соціальної, політичної та енергетичної самодостатності територіальних громад. Задля того, аби забезпечити сталий розвиток сільських територіальних громад в Україні, необхідно чітко виокремити основні напрямки розвитку громад, що в свою чергу дасть змогу сформувати ефективно діючий механізм функціонування всіх її систем, покращити гармонійність внутрішніх взаємовідносин між її елементами та сформувати зв'язок з зовнішнім оточуючим середовищем. Тому ми пропонуємо саме такі основні напрямки розвитку та формування самодостатності сільських територіальних громад:

- інвестиційна привабливість;
- енергонезалежність;
- фінансова забезпеченість;
- формування сучасної соціальної інфраструктури;
- розвиток людського капіталу.

Розглянемо кожен із напрямів більш детально, задля кращого розуміння сутності та важливості кожного з них.

Одним із гальмуючих чинників сталого розвитку сільських територій є їх недостатня інвестиційна привабливість та низька ефективність використання інвестиційних ресурсів. Реалізація механізму інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільських територій великою мірою залежить від їх інвестиційної привабливості. Проте формування сприятливих інвестиційних умов, залучення іноземних та збільшення обсягів національних інвестиційних ресурсів у розвиток сільських територій стримує ряд негативних чинників, найгострішими серед яких є: недосконала та непослідовна інвестиційна політика держави, в якій переважають принципи залишкового виділення коштів на розвиток села, недосконалі механізми використання бюджетних коштів, несприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності на селі, низька ліквідність інвестиційних ресурсів, недостатнє фінансування соціальної сфери села, нерозвиненість інвестиційної інфраструктури [1, с. 21].

Важливою є також енергонезалежність сільських територіальних громад. Досліджуючи концептуальні засади розвитку відновлювальної енергетики в контексті забезпечення сталого розвитку сільських територій, слід звернути особливу увагу на формування та реалізацію відповідних стратегій, проектів та програм. Головним суб'єктом енергоменеджменту є сільська територіальна громада. Саме вона повинна розробляти проекти та програми, які орієнтовані на короткострокову та середньострокову перспективу, містять оперативні та тактичні цілі, враховують вплив об'єктивних факторів на розвиток відновлювальної енергетики на сільських територіях і передбачають застосування відповідних економічних, адміністративних та соціально-психологічних методів та інструментів, спрямованих на досягнення енергетичної незалежності сільських територій, підвищення частки відновлювальних джерел енергії в енергетичному балансі тієї чи іншої сільської території з метою надійного енергозабезпечення та підвищення рівня енергоефективності [2, с. 149].

Сутність фінансового забезпечення територіальних громад як складової міжбюджетних відносин, полягає у використанні сукупності інституційних засад формування місцевих бюджетів із врахуванням ступеня збалансованості фінансово-економічних відносин. Важливим завданням місцевих бюджетів є фінансування суспільних потреб відповідно до функцій певних територіальних громад. Для виконання зазначеного необхідне ефективне планування та раціональне використання бюджетних коштів. Основу бюджетного устрою складають бюджети місцевого самоврядування, тому важливим є поглиблення дослідження сутності інституту місцевого самоврядування. Для підвищення ефективності функціонування цього інституту важливим є посилення фінансової самостійності територіальних громад [3, с. 13 – 14].

Розвиток соціальної інфраструктури є доволі актуальним, з врахуванням рівня її занепаду в сільській місцевості. Основні засади реформування організаційно-економічного механізму функціонування соціальної інфраструктури об'єднаних громад насамперед передбачає: підвищення економічної ефективності утримання відповідних закладів; модернізацію пропозиції та стимулювання платоспроможного попиту на їхні послуги; забезпечення повної зайнятості персоналу; реалізацію потенціалу спектру ланок соціального призначення у диверсифікації господарських систем і сфер зайнятості регіонів, підвищенні їх конкурентоздатності на внутрішньому і зовнішньому ринках послуг [4, с. 181].

Останнім напрямком формування самодостатності сільських територіальних громад є розвиток людського капіталу. Організаційно-економічний механізм формування та розвитку системи відтворення трудового потенціалу сільських територій, який являє собою послідовність специфічних управлінських дій, що реалізуються на принципах системності та циклічності, для реалізації комерційних інтересів сільськогосподарських виробників та соціальних потреб працівників. Стратегічні перспективи вдосконалення системи відтворення трудового потенціалу сільських територій полягають у впровадженні соціально-економічних програм розвитку кадрового потенціалу, розробленні концепцій професійного росту працівників та оптимальних механізмів добору, оцінки та мотивації персоналу; створенні і підтримці умов збереження і розвитку трудового потенціалу села; покращенні кількісно-якісних параметрів трудового потенціалу; регулюванні мобільності. Діяльність місцевих органів влади необхідно спрямувати з функціональної орієнтації на створення гнучких координуючих центрів, що самоорганізуються, для забезпечення ефективного використання інтелектуальних та фізичних можливостей трудових ресурсів села, реалізацію їх потенціалу та задоволення соціальних потреб [5, с. 60].

Отже, підводячи підсумки можна сказати, що стратегія розвитку сільських територіальних громад повинна обов'язково орієнтуватися на вище перераховані напрямки розвитку, це дозволить громадам забезпечити посилення їх фінансової спроможності та дасть змогу оптимізувати використання ресурсного бази громади для створення сприятливого життєвого середовища її жителям.

Список літератури

1. Харчук С. А. Соціально-економічний розвиток сільських територій: проблеми та шляхи вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 12. С. 20 – 23.
2. Середа О. В. Відновлювальна енергетика як перспективний напрям забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Економічний форум*. 2016. № 2. С. 145 – 151.
3. Абрамова І. В. Теоретичне обґрунтування змісту та форм фінансового забезпечення об'єднаних територіальних громад. *Вісник ЖНАЕУ*. 2017. № 1 (59), т. 2. С. 9 – 18.
4. Богуш Л. Г. Соціальна інфраструктура об'єднаних громад України: підходи до розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 9. С. 172 – 183.
5. Горбачова І. В. Система формування та розвитку трудового потенціалу сільських територій в умовах трансформацій аграрного сектору економіки. *Глобальні та національні проблеми економіки: електрон. журн*. 2017. Вип. 15. С. 58 – 60.

СЕКЦІЯ 6 ||| **ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**
SECTION 6 ||| **ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES**

УДК 332.1

Kryzhanovska M. O.

student,

Lviv Polytechnic National University,

Uholkova O. Z.

assistant,

Lviv Polytechnic National University

**PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL AND
MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN SWEDEN**

All over the world, there is rising indication that small and medium enterprises (SMEs) play a significant role in the economic growth of any country. SMEs more often become a subject of great attention not only in the developing countries and countries in transition, but also in the countries with developed economies, one of which is Sweden.

Stable economic system, high positions in global rankings, openness and liberal approach to trade create favorable business climate in Sweden, part of which are small and medium enterprises. Surely, developed economy has relevant requirements. Some of them are high taxes, big salaries for employees and serious background to start business.

Presently the economy in Sweden is auspicious and constantly growing. Analyzing Sweden's Gross Domestic Product (GDP), one of the most important indicators of country's economic growth, between countries it presents one of the most powerful result in the world [1].

In modern world increasing innovation capacity has become one of the main purposes of any country's economy. Top levels of tech readiness combined with a solid performance on human capital, including education, skills and public health, provide a great base to capitalize on Sweden's strong innovation capacity.

SMEs in Sweden are on a par with the EU average, resulting for 60,5 % of value added and 66,3 % of employment (Table 1). The biggest market share of 18 % of SMEs has media, communication or information industry [2].

Table 1

Enterprises in Sweden

Class size	Number of enterprises			Number of persons employed			Value added		
	Sweden		EU	Sweden		EU	Sweden		EU
	Number	Share	Share	Number	Share	Share	Billion €	Share	Share
Micro	660 134	94,7%	93,0%	808 129	25,8%	29,8%	51,2	22,3%	20,9%
Small	30 839	4.4 %	5,8%	683 719	21,8%	20,0%	44,3	19,3%	17,8%
Medium-sized	5 453	0.8 %	0,9%	588 253	18,7%	16,7%	43,6	19,0%	18,2%
SMEs	696 426	99.9 %	99,0%	2 080 101	66,3%	66,6%	139,2	60,5%	56,8%
Large	1 016	0,10	0,2%	1 057 928	33,7%	33,4%	90,8	39,5%	43,2%
Total	697 442	100%	100%	3 138 029	100%	100%	230,0	100%	100,0%

Source: [3]

Openness and liberal approach to trade are the key features of Swedish economy. Sweden is the 32nd largest export economy in the world. In 2016, Sweden exported more than imported, resulting in a positive trade balance [4].

Sweden is ranked between the world leaders in higher education with accent on independent studying. The Swedes are well-educated nation. Above 20 % of the Swedish population aged between 25 and 64 has the equivalent of a bachelor's degree [5].

Education spending per student in Sweden is one of the highest in the world [6]. Over 80 per cent of Sweden's universities and university colleges funding hails from the Government. The remaining funding comes from other public sources or private sources and financial revenue. The entrepreneurship programs are presented in the most institutions. Higher vocational education in Sweden offers advanced vocational training, developed in close cooperation with the sector of employment and reflects need for high-skilled graduates [5]. Swedish education system inspires students to solve problems and do widespread research. Entrepreneurs need to know how to think critically and explore different areas of interest, so this type of studying is perfect for entrepreneurship education. Moreover, Sweden accepted an entrepreneurship education strategy in 2009. The Swedish Agency for Education offers funding to municipalities, independent schools as well as different organisations working with entrepreneurship education to promote the implementation.

Sweden aims to be a leading research country and one of the most R&D-intensive countries in the world. An active research policy tactic has enabled Sweden to obtain a leading position in numerous areas. Rate of investment in R&D of Sweden is very high in international comparison – 3,3 % of GDP [1]. The few very big and R&D-intensive companies have a significant position in the Swedish economy.

By World Bank Group Sweden is ranked 13th of Starting a Business in 2018 [1]. The procedure includes not only official steps, which are the following: obtaining a written statement from a Swedish bank, submitting the application to the Swedish Companies Registration Office, obtaining the registration certificate and registering with the Swedish Tax Agency, but also individual tasks such as doing research about Sweden and the field of future business, creating network, doing appropriate business plan and setting all needed permissions. To start business entrepreneur needs to be sure that has opportunity to pay regular bills and other payments. Money can be from own savings, bank or business loan or investments from targeted programs.

However, most businesses are not profitable at the beginning and in Sweden it is hard to take a bank credit, because of high interest rates and difficult solvency requirements. Getting credit in Sweden is ranked low in both GGI and Doing business indicators. Bank loans stay the appropriate form of external finance only for 34 % of Swedish SMEs, compared to 50 % at EU level. During 2016 in total 18 % of SMEs did not manage to get the full bank credit they had planned for [3].

In Sweden public and private venture capital funds are available, such as ALMI Invest and Norrlandsfonden that helps businesses with capital and advice. Still their interest rates are often higher than the banks', they necessitate less security. Saminvest AB is a new entity serving as a fund-of-funds manager to grow Sweden's venture capital market. Fouriertransform and Inlandsinvest are designed to support pilot projects and provide seed funding for SMEs.

On the one hand, tax frameworks for businesses seems to be very favorably. The corporate tax rate is low – 22 %, by international standards and is also based only on a company's annual profit, also no license tax or local corporate tax is payable. On the other hand, Individual tax rates are among the highest in the world. The Personal Income Tax Rate in Sweden stands 61,85 % [7].

The evaluation of Swedish entrepreneurial environment demonstrates that the role of small enterprises in economy of Sweden is strongly important. Sweden is one of the leading countries in the world in number of aspects. Companies can benefit from a Sweden's high-quality and competitive business environment.

Generally, the Sweden's economic background and SMEs development in comparison with average EU results are strong. Top positions in global rankings, solid level of education, full access to information, government's support of research and development area as well as innovations area creates high level of life and income in the country.

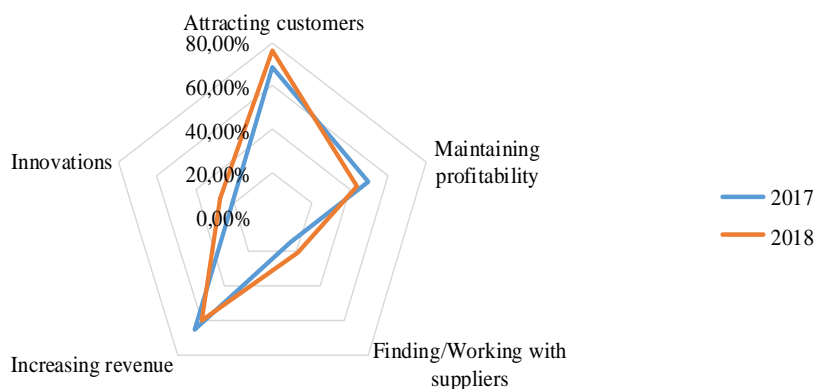

Figure 1. Sweden: SME current challenges 2016 – 2018

Source: [8]

However, it should be noted that in 2018 the list of the main problems faced by SMEs has changed substantially. For example, representatives of management of SMEs noted that the importance and role of the following challenges have increased: attracting customers (from 69,00 % of positive responses in 2017 to 76,00 % positive responses in 2018), finding or working with suppliers (from 15,00 % to 21,00 %), innovations (from 21,00 % to 27,00 %). The problems of maintaining profitability and increasing revenue still occupy the main places in the list of challenges of SMEs, but the share of respondents' positive responses has decreased (from 50,00 % to 44,00 % and from 65,00 % to 60,00 % respectively).

List of References

1. Data.worldbank.org. (2018). *GDP (current US\$)* / *Data*. [online] Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=SE>.
2. Statista. (2018). *Sweden: SMEs industry sectors 2018* / *Statistic*. [online] Available at: <https://www.statista.com/statistics/701571/monthly-sme-industry-sectors-sweden>.
3. European Commission (2017). *2017 SBA Fact Sheet*. [online] Brussels: CARSA. Available at: <http://Sweden%20202017%20SBA%20Fact%20Sheet.pdf>.
4. Atlas.media.mit.edu. (2018). *OECD - Sweden (SWE) Exports, Imports, and Trade Partners*. [online] Available at: <https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/swe>.
5. sweden.se. (2018). *Swedish higher education*. [online] Available at: <https://sweden.se/society/higher-education-and-research>.
6. The OECD. (2018). *Education resources - Education spending - OECD Data*. [online] Available at: <https://data.oecd.org/eduresource/education-spending.htm>.
7. Tradingeconomics.com. (2018). *Sweden Personal Income Tax Rate | 1995-2018 | Data | Chart | Calendar*. [online] Available at: <https://tradingeconomics.com/sweden/personal-income-tax-rate>.
8. Statista. (2018). *Most important challenges SME's in Sweden face from December 2016 to January 2018* [online] Available at: <https://www.statista.com/statistics/700788/monthly-current-challenges-before-sme-sweden>.

УДК 001.895

Ігнатенко О. П.
викладач другої кваліфікаційної категорії,
МК ДВНЗ «ПДТУ»

НАУКА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ефективність реалізації ресурсного потенціалу, шляхи його подальшого розвитку і стратегія розвитку країни визначаються основними пріоритетами, одним з яких є інноваційний розвиток. Актуальність теми обумовлена тим, що як на рівні економіки всієї країни, так і на рівні окремого підприємства важливість впровадження досягнень науки ясна. У сучасній конкурентній боротьбі не завжди виграють тільки ті суб'єкти ринку, які знижують собівартість продукції і пропонують більш низькі ціни, а перемагають, перш за все, ті організації та компанії, які виробляють конкурентоспроможні, високої якості і науково-технічного рівня вироби, з кращим сервісом обслуговування, тобто враховують зростаючі потреби ринкових споживачів. Вирішальним засобом реалізації стратегії діяльності організації в умовах ринку є науково-технічний прогрес, впровадження інновацій.

Зростання ролі інновацій обумовлює необхідність наукового осмислення проблем, пов'язаних з дослідженнями, розробками, управлінням інноваційними процесами, стимулюванням інноваційної активності. Розглянемо питання науки та інновацій в Україні.

В Україні налічується достатня кількість наукових робітників. Сьогодні Національної академії наук України належить 174 науково-дослідних інститути, в яких працюють 28 тис. вчених. Основна частина діяльності академії стосується механіки, матеріалознавства і фізики, орієнтованих на військову промисловість.

Однак за останні роки в Україні відбулися негативні зміни в кадровій складовій. Недостатнє державне фінансування, відсутність економічних стимулів призвели до скорочення чисельності науковців і погіршення їх якісного складу, що завдало значної шкоди науковому потенціалу країни.

З 2010 по 2017 роки кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень скоротилася майже на 50 % (з 182484 до 94274 осіб). [1] Для порівняння у 1991 році кількість наукових робітників доходила майже 300 тисяч.

Наступна проблема – фінансування витрат на науку, основним джерелом яких є державний і місцеві бюджети. В умовах хронічного дефіциту бюджетних коштів, ресурсне забезпечення наукових досліджень є критичним.

Частка витрат на науку у ВВП зменшувалася протягом усіх років, починаючи з 1991 року, коли вона складала 2,44 % і до останніх років, найкритичніший показник 2016 року – 0,16 %, у 2018 році він складає вже 0,27 %, але це все одно замало [2].

Відомо, що для всіх країн при виділенні з держбюджету на НДДКР коштів менше, ніж 2 % від ВВП починається розпад і деградація галузі «Наука і наукове обслуговування».

В Україні дуже низька частка підприємств, які впроваджують інновації. Використовується і впроваджується на практиці лише невелика частина існуючих винаходів. Найчастіше держава вважає за краще купувати закордонні технології та обладнання, ігноруючи розробки, зроблені на гроші держави. Хоча в Україні достатньо своїх винаходів.

Однією з форм фінансування інноваційних проектів є венчурне фінансування. Воно передбачає ризиковий капітал, що інвестується, в першу чергу, в інноваційні сфери діяльності, пов'язані з підвищеним рівнем ризику.

Венчурні фонди акумулюють капітал інвестиційних, пенсійних і інших фондів, банків, страхових компаній, корпорацій, особисті заощадження інвесторів, іноді державні кошти.

Згідно географічному розподілу венчурних інвестицій у світі США займають близько 45 % ринкової частки венчурних інвестицій, Європа – 24 %, Східна, Південно-Східна Азія та Океанія – 17 %, Америка (за винятком США) – 10 %, Близький Схід, Африка – 4 %.

Українські венчурні фонди, на відміну від європейських фондів, не націлені на інвестиції в інноваційні проекти та високотехнологічні галузі економіки, більшість з них використовуються як інструмент спільних інвестицій та оптимізації оподаткування в будівельному, фінансовому і аграрному секторі.

Класичні принципи діяльності венчурних фондів в Україні тільки починають зароджуватися. Венчурний ринок України характеризується обмеженою кількістю професійних гравців і дефіцитом «справжнього» венчурного капіталу.

Серед найбільш активних венчурних фондів, які розглядають можливості інвестування в Україні, можна виділити наступні: TA Venture, Imperious Group, AVentures Capital, Detonate Ventures, Chernovetskyi Investment Group, Dekarta Capital, Vostok Ventures, Global Technology Foundation, Венчурний фонд Буковина. Поки що венчурних фондів дуже мало, але вони вже готові розглядати і підтримувати багато напрямків українських інвестиційних проектів, особливо в сфері ІТ на різних стадіях. Вони орієнтовані як на внутрішній, так і на міжнародні ринки [3].

Результати проведеного аналізу показують, що є гостра необхідність в термінових радикальних заходах щодо стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності в країні. Пріоритетними напрямками науково-технічної діяльності в найближчі роки повинні бути: значне збільшення обсягів витрат на науку; створення сучасних умов для ведення ефективної наукової діяльності; створення великих наукомістких виробничих процесів, технопарків для зменшення розриву між науковими розробками і впровадженням їх у виробництво; забезпечення взаємодії та співпраці в питаннях інноваційного розвитку між владою, освітою і наукою; стимулювання підприємств до інноваційної діяльності; стимулювання надходження позабюджетних коштів, з державних підприємств та приватного бізнесу.

Окрім цього, можна говорити про необхідність зростання обсягів венчурного інвестування як ефективного методу залучення інвестицій, що сприяє реалізації інноваційно-технічних проектів, а також швидкої реструктуризації і технічного переозброєння промисловості в умовах ринкової економіки, яка динамічно розвивається.

Список літератури

1. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Наука України. Цифры, факты, проблемы / [А. А. Мазур, Л. Б. Любонная, Н. С. Бровченко, В. В. Тольба]. К. : Институт электросварки им. Е. О. Патона НАН Украины, 2012. 47 с.
3. Украинские венчурные фонды: к кому стартапам стоит идти за деньгами. URL: <https://ain.ua/2013/03/18/ukrainskie-venchurnye-fondy-k-komu-startapam-stoit-idti-za-dengami>.

УДК: 330.322

Кайдаш О. В.

аспірант,

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

ФУНКЦІОНАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНИ

Інфраструктура ринку інвестицій – це комплекс інститутів, служб, компаній, установ, організацій, що забезпечують нормальний режим безперебійного функціонування ринку цінних паперів, створюючи необхідні умови для обігу цінних паперів на біржовому та позабіржовому ринку, сприяючи укладанню угод щодо цінних паперів між учасниками ринку [2].

Структурними елементами функціональної інфраструктури є інститути, які забезпечують функціонування ринку, створюють необхідні умови для обігу цінних паперів на біржовому чи позабіржовому ринках. В широкому розумінні функціональну інфраструктуру можна

систематизувати за наступними критеріями: організатори торгів, спеціалізовані установи, що обслуговують ринок та учасники торгів (рис. 1).

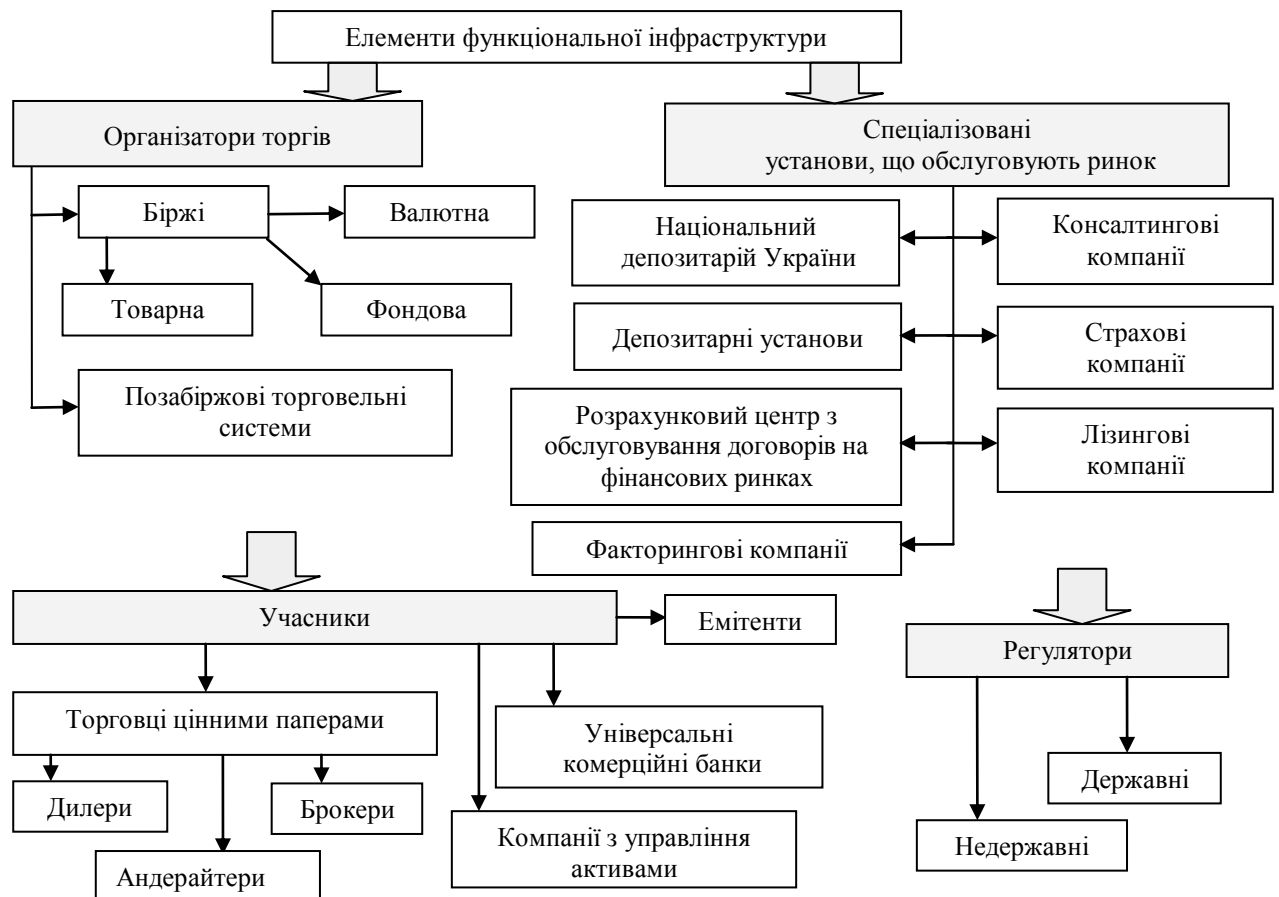

Рис. 1. Класифікація елементів функціональної інфраструктури інвестиційного ринку України

У сучасному тлумаченні фондова біржа – це місце зустрічі продавців і покупців цінних паперів, місце, де їхня ціна визначається попитом і пропозицією на них, а процес купівлі-продажу регулюється правилами та положеннями, тобто мова йде про організований ринок цінних паперів. Фондова біржа є регулятором фінансового ринку, який певним чином організований і є постійно діючим, тобто ринком, на якому відбуваються купівля та продаж цінних паперів, а також інших фінансових інструментів [4].

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку в Україні діють 10 фондових бірж, розташованих в Києві і Дніпропетровську: фондова біржа ПФТС, київська міжнародна фондова біржа (КМФБ), українська фондова біржа (УФБ), українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ), фондова біржа «ІННЕКС», придніпровська фондова біржа (ПФБ), українська міжнародна фондова біржа (УМФБ), фондова біржа «Перспектива», східно-європейська фондова біржа (СЄФБ), українська біржа (УБ).

Реальні торги цінними паперами до недавнього часу здійснювалися на 3-х з них: «Українська біржа»; «Фондова біржа «ПФТС»; Фондова біржа «Перспектива». У таких країнах як Польща, Франція, Туреччина, Італія, Нідерланди, Британія ринок в цілому консолідований, і торги відбуваються на одній біржі, яка до того ж може бути частиною міжнародного консорціуму з декількох національних бірж.

Національний депозитарій України створений відповідно до ЗУ «Про депозитарну систему України» для забезпечення функціонування єдиної системи депозитарного обліку. Центральний депозитарій забезпечує формування та функціонування системи

депозитарного обліку цінних паперів, може надавати послуги емітенту з організації та проведення загальних зборів акціонерів.

Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках займається відкриттям поточних, кореспондентських рахунків, відкриттям рахунків для здійснення розрахунків, проводить грошові розрахунки за договорами щодо цінних паперів за принципом «поставка цінних паперів проти оплати», здійснює виплату доходів за цінними паперами. Порядок відкриття та функціонування поточних, кореспондентських рахунків у розрахунковому центрі регламентується правилами публічного акціонерного товариства та регламентом обслуговування клієнтів.

Згідно законодавству України виокремлюється поняття торговці цінними паперами, що можуть провадити дилерську діяльність, якщо мають сплачений коштами статутний капітал у розмірі не менш як 500 тисяч гривень та брокерську діяльність – не менш як 1 мільйон гривень. Під брокером розуміється фізична особа, зареєстрована на біржі відповідно до її статуту, яка торгує цінними паперами від імені та за рахунок клієнта, брокер є посередником. Дилер – це покупець або продавець (власник), який є вигодонабувачем. Дилер на біржах України діє як спекулянт, переважно здійснює перепродаж.

Компанія з управління активами (КУА) – це юридична особа, яка здійснює професійну діяльність з управління активами інститутів спільного інвестування (ІСІ) на підставі ліцензії і не може поєднувати цю діяльність з іншими видами професійної діяльності на ринку цінних паперів. КУА може одночасно здійснювати управління активами кількох ІСІ. Діяльність КУА жорстко регулюється і обмежується законодавством та контролюється

Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

За даними української асоціації інвестиційного бізнесу станом на 01.03.2019 року в Україні діють 297 компаній з управління активами. Найбільше компаній зосереджено в м. Києві – 168, Київській області – 43, Дніпропетровські та Харківській області по 19 компаній.

Наявна тенденція до зменшення кількості торговців цінними паперами, в той час як кількість компаній з управління активами залишається стабільною, це пов'язано з наступними факторами:

1) в процесі реформування системи корпоративного управління України значно зменшилася кількість відкритих корпоративних товариств, і як слідство виникло зменшення об'єма цінних паперів в обороті;

2) відбувається розробка системи гарантування вкладів інвесторів – учасників фондового ринку, що передбачує створення спеціального фонду, типу і гарантування фонд банківських установ, що передбачає додаткові взноси торговці на створення такого фонду та відсіювання неблагодійних установ;

3) загальні інвестиційні ризики на ринку цінних паперів України пов'язані з економічною, політичною і суспільною ситуацією в країні.

Отже, функціональна складова інфраструктури інвестиційного ринку – це фінансово-кредитні інститути та сервісні організації, які здійснюють спеціалізовану діяльність з залучення тимчасово-вільних коштів на фінансування інвестиційних проектів; консультаційної підтримки підприємців з юридичних питань, ведення бухгалтерської звітності, оподаткування та пошуку ефективних джерел фінансування; страхування інвестиційних ризиків.

Список літератури

1. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : монографія. Х. : ХНАМГ, 2007. 339 с.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ від 18.09.1991, із змінами та доповненнями. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Кльоба Л. Г. Сутність, структура та елементи інвестиційного ринку України. *Агроевіт*. 2016. № 12. С. 12 – 17.
4. Загальнодоступна інформаційна база даних НКЦПФР. URL: <https://stockmarket.gov.ua>.

УДК: 377.3:334.7-057.86(043.3)

Пилипанинець Д. В.

студентка спеціальності «Облік і оподаткування»,
Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж,

Стеблюк С. В.

к. пед. н., викладач вищої категорії,
Мукачівський кооперативний торговельно-економічний коледж

ДО ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТТЯ

В умовах євроінтеграції інноваційний потенціал України є визначальним чинником формування системних конкурентних переваг. Економічний розвиток держави залежить від того, наскільки є правильним, ефективним, рівномірним розвиток регіонів, Закарпаття зокрема. Конкурентоспроможність підприємств в умовах ринкових відносин значною мірою зумовлена здатністю упроваджувати сучасні торгово-технологічні процеси та виробляти й реалізовувати нову продукцію.

Останнім часом економістами багато уваги приділяється питанню розвитку інноваційної діяльності в Україні та її регіонах. Означена проблема висвітлюється у працях вітчизняних вчених: В. Гриньова, В. Жежуха, Н. Кубіній, Н. Ліба, О. Маджара, Т. Матьовка, В. Мікловда, М. Томич, Т. Удовиченко та ін.. О. Чубарь, Т. Матьовка проаналізовано інноваційну діяльність підприємств гірських районів Закарпатської області, основні узагальнюючі показники інноваційного розвитку в регіоні, обсяги реалізації інноваційної продукції підприємствами. На думку авторів, «концентрація ресурсів у пріоритетних сферах розвитку регіональної економіки, налагодження зв'язків між підприємствами та науковими установами даватиме можливість розвивати підприємницьку активність на якісно вищому – інноваційному – рівні» [5, с. 650]. К. Хаустовою систематизовано та подано оцінку регіональних чинників стратегічних можливостей інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств з обробки деревини та виробництва виробів з деревини на Закарпатті. В. Мікловда, Н. Кубіній з'ясовано можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття, виокремлено системні причини, що гальмують розвиток інноваційного потенціалу в області. Визначено, що «додаткові можливості посилення інноваційного потенціалу Закарпатської області лежать у територіальній та історично-культурній площинах. Переваги полягають у високій мобільності населення Закарпаття, наявності встановлених із країнами ЄС комунікаційних мереж, сформованому в регіоні мультикультурному середовищі та європейському менталітеті» [4, с. 38].

У Законі України «Про інноваційну діяльність» термін інновація трактується як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [2]. Найбільшими підприємствами Закарпаття з іноземними інвестиціями є ТОВ «Ядзакі Україна» (виробництво електроустаткування до двигунів); ТОВ «Гроклін Карпати» (пошиття верху автомобільних сидінь); ТОВ «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн-Лімітед» (виробництво електро-устаткування до двигунів); ТОВ «Джентерм Україна» (виробництво електроустаткування до двигунів); ТОВ «ФЦА» (операції з нерухомим майном); ТОВ «Петро Карбо Хем Мукачево» (вантажні перевезення) та ін. [3].

На сьогодні діє Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області на період до 2020 року, де у розділі 5 «Стратегічні цілі та сценарії розвитку області до 2020 року» визначена ціль «Формування конкурентоспроможної та інноваційної економіки» через підтримку інноваційного підприємництва та економіки знань за допомогою підтримки інноваційної діяльності підприємств у регіоні, формування інституцій (у т.ч. мережевих) регіонального розвитку зі спрямуванням на інноваційне підприємництво та забезпечення ефективної співпраці учасників і організацій в ланцюжку «Освіта-наука-інновації-

підприємство». Погоджуємося з думкою К. Андреевої, що внутрішні та зовнішні характеристики інноваційних систем регіону, їх зв'язки, інфраструктурне забезпечення, інституційне відображення інноваційної діяльності, державна та регіональна інноваційна політика, діяльність і відповідна політика корпорацій формують у своєму поєднанні специфічну національну інноваційну модель. Термін «інноваційний кластер» науковець трактує як цільове об'єднання підприємств, організацій, висококваліфікованих фахівців з метою розробки, впровадження та виконання інноваційних кластерних ініціатив. Учасники інноваційного кластеру є стейкхолдерами у системі інноваційного розвитку регіону [1, с. 7].

Між Закарпатською областю та регіонами іноземних держав станом на 1 січня 2018 р. укладено 27 документів міжнародного характеру (угоди, протоколи намірів, меморандуми про співпрацю), згідно з якими здійснюється міжрегіональне співробітництво у торговельно-економічній, науково-технічній сферах, в галузі освіти, а також у сфері розвитку культури і туризму [3].

Серед подальших напрямів інноваційного розвитку Закарпатської області виокремлюємо:

- розширення пропозиції туристично-рекреаційних послуг; будівництво та модернізація існуючих туристично-рекреаційних закладів;

- встановлення взаємозв'язку між науковими досягненнями та технологіями у виробництві;

- удосконалення мотиваційних аспектів щодо активізації інноваційних процесів;

- створення кластерів, що передбачає співпрацю між суб'єктами інноваційного розвитку регіону (заклади освіти – держава – підприємства);

- здійснення маркетингових досліджень з метою встановлення доцільності освоєння нововведень;

- розвиток мережі інноваційної інфраструктури (консалтингові фірми, бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технопарки тощо).

Отже, визначаючи перспективні напрями розвитку, підприємствам слід орієнтуватися на його потенційні переваги над конкурентами, можливостях задовольняти потреби споживача.

Список літератури

1. Андреева К. Процеси кластероутворення в системі інноваційного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. ек. н., спец. 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. Северодонецьк, 2017. 22 с.

2. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

3. На Закарпатті працюють інвестори із 45 країн світу. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/179479-Na-Zakarpatti-pratsiuiut-investory-iz-45-krain-svitu>.

4. Мікловда В. П., Кубіній Н. Ю., Мошак С. І. Можливості та обструкції розвитку інноваційного потенціалу Закарпаття як фактора регіональної конкурентоспроможності. *Економіка промисловості*. 2015. № 1 (69). С. 31 – 39.

5. Чубарь О. Г., Матьовка Т. В. Інноваційна діяльність на гірських територіях Закарпатської області: сучасний стан і перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2018. Випуск 14. С. 644 – 651.

УДК 658.152:005.35

Приюляк Н. М.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

КЛАСИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Соціальне інвестування хоча і відносно нове, але динамічне явище, що розвивається швидкими темпами завдяки усвідомленню все більшим числом учасників ринку необхідності і переваг інтеграції принципів корпоративної відповідальності в стратегію

розвитку компанії. Соціально відповідальне інвестування (далі - СВІ) являє собою не лише фінансову участь в окремих проектах з охорони здоров'я, збереження навколишнього середовища чи розвитку регіону розташування, а й включає всю сукупність додаткових витрат компанії, пов'язаних із регулярним застосуванням заходів, що: передбачають урахування наслідків її діяльності; запобігають проявам недобросовісної бізнес-практики, її здійсненню в порушення етичних норм; спрямовані на забезпечення позитивних соціальних змін у задоволенні розумних потреб всіх зацікавлених сторін. Головною метою СВІ є не просто отримання прибутку будь-якою ціною чи штучне формування «позитивного» іміджу завдяки разовій участі в реалізації соціальних програм, а свідомий і добровільний вибір непогіршеної тактики досягнення економічного результату виключно на основі відповідальної діяльності в усіх її сферах, яка, в тому числі, передбачає непохитну готовність йти на втрати заради захисту інтересів оточуючого середовища.

Такий вид інвестування є вищою формою соціальної відповідальності бізнесу, що дотримується відкритої і прозорої ділової практики, базується на етичних і моральних нормах, демонструє прогресивний менеджмент, високу організаційну культуру, надійні перспективи розвитку. Формування нової філософії підприємництва відбувається в результаті докорінного переосмислення її суб'єктами своєї базової функції, що обумовлює впевнений відхід від прагнення до матеріальної вигоди і власного збагачення на користь вибору соціально орієнтованих управлінських рішень, спрямованих на покращення умов життя теперішніх та майбутніх поколінь, приріст людського і соціального капіталу, в який включається якість соціальних комунікацій, міра довіри між людьми, соціальна солідарність, готовність до спільної роботи на спільне благо. Підтвердженням процесів еволюціонізації змісту економічної діяльності є сучасні тенденції у сфері соціально відповідальних інвестицій, які полягають у відмові від негативних у соціальному плані (хоча і високоприбуткових) сфер діяльності (виробництво тютюну, алкоголю, зброї), і переходу до практики вибору соціально значущих проектів, реалізація яких передбачає використання екологічно безпечних ресурсів і технологій з метою отримання корисного для всіх суб'єктів суспільства результату.

Сказане означає, що соціально відповідальне інвестування – це не філантропія, спонсорство чи меценатство. На відміну від різних видів благодійності така інвестиційна діяльність пов'язана із регулярним, стратегічним розміщенням капіталу, націленим на отримання фінансового результату, але при обов'язковому створенні позитивних соціальних змін, недопущенні негативного впливу на навколишнє середовище і відповідності етичним нормам. В цьому проявляється двоїста природа соціально відповідальних інвестицій, які є ресурсом гармонійного балансування між економічною ефективністю та соціальною справедливістю. В цьому зв'язку, справедливим є загальне визначення СВІ як процесу інтеграції корпоративних цінностей та суспільних проблем із інвестиційними рішеннями [1].

Виступаючи особливим видом вкладання коштів, соціально відповідальні інвестиції об'єднують економічну та соціальні сфери компанії, а тому мають різноманітні форми та характеристики, способи та напрямки реалізації, що обумовлює необхідність здійснення їх структурно-логічної впорядкованості, яка, зазвичай, відбувається на основі класифікації (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація соціально відповідальних інвестицій

Класифікаційна ознака / поділ на види	Характеристика видів
1	2
<i>За відповідністю основним критеріям корпоративної відповідальності:</i>	
– соціальні	зорієнтовані на вирішення питань стосовно дотримання прав людини, запобігання соціальним конфліктам, здоров'я і безпеки населення, заборони експлуатації дитячої праці

**Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Перспективні напрямки розвитку економіки, фінансів, обліку, менеджменту та права: теорія і практика»**

Продовж. табл. 1

1	2
– етичні	відповідають моральним та релігійним традиціям, а також цілям розвитку суспільства, що проявляється у відмові від виробництва, продажу та розповсюдження шкідливої продукції (тютюну, алкоголю, зброї, порнографічної продукції)
– екологічні	зосереджені на вкладеннях у відновлювальні джерела енергії, охорону і збереження природних ресурсів, безпеку для навколишнього середовища, позитивний вплив на зміни клімату
<i>За цільовою спрямованістю корпоративної соціальної політики:</i>	
– внутрішні	включають реалізацію соціально орієнтованих проектів і програм розвитку внутрішньокорпоративного середовища
– зовнішні	спрямовані на фінансування природоохоронної діяльності та ресурсозбереження, розвиток місцевих співтовариств, в т.ч. підтримку соціально незахищених груп населення або талановитої молоді, розвиток інститутів культури, мистецтва та спорту, соціальної інфраструктури, реалізацію освітніх проектів та громадських ініціатив
– універсальні	стосуються вкладень в розвиток добросовісної ділової практики та етики ведення бізнесу
<i>За рівнем заглиблення компанії в соціально орієнтовані інвестиційні процеси</i>	
– інвестиції базового рівня соціальної відповідальності	охоплюють сплату внесків на загальнообов'язкове державне соціальне та недержавне медичне страхування, видатки на забезпечення належних умов праці, підвищення кваліфікації та освітні програми для співробітників
– інвестиції розширеного рівня соціальної відповідальності	представляють капіталовкладення не лише в створення безпечних умов праці, а й в підвищення якісного рівня розвитку персоналу (підвищення професійної кваліфікації, здійснення профілактичного лікування, сприяння фізичному розвитку, будівництво житла, розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення повноцінного відпочинку та дозвілля)
– інвестиції вищого рівня соціальної відповідальності	пов'язані із участю в соціальних проектах, що виходять за межі підприємства та спрямовані на вирішення проблем місцевої громади, території розташування, проблем регіонального чи державного значення
<i>За особливими характеристиками інструментів інвестиційного процесу:</i>	
– інвестиції впливу	передбачають отримання позитивного ефекту від вкладень в навколишнє природне і/чи соціальне середовище
– цільові інвестиції	здійснюються з урахуванням місії підприємницької діяльності
– «зелені» інвестиції (або екоінвестиції)	являють собою вкладення капіталу в активи компанії, діяльність якої на завдає шкоди довкіллю, або спрямована на розробку та впровадження прогресивної технології, що сприяє покращенню екологічної ситуації
<i>За практикою прийняття соціально орієнтованих інвестиційних рішень:</i>	
– інвестиції за результатом «просіювання»	відбір об'єктів інвестування здійснюється на основі оцінювання їх відповідності соціальним, екологічним, корпоративним критеріям
– інвестиції за результатами дій акціонерів	соціалізація корпоративних капіталовкладень завдяки активній участі співвласників в управлінні компанією
– інвестиції в місцеві співтовариства	інвестування здійснюється з метою розв'язання проблем на території розташування компанії

Складено за джерелами: [2; 3; 4; 5; 6]

Список літератури

1. Батаева Б. С., Вавилина А. В. Зарубежная практика развития социально ответственных инвестиций. *Изв. Саратов. ун-та. Новая серия. Серия Экономика. Управление. Право.* 2016. Т. 16, вып. 1 С. 15 – 23.
2. Бесчастнова Н. В., Сазыкина М. Ю., Кудряшова О. К., Ханова О. Ю. Тенденции развития социально ориентированного инвестирования в России и за рубежом. *Интернет-журнал «Науковедение».* 2015. Том 7. № 5. С. 1 – 11. URL: <http://naukovedenie.ru>.
3. Новикова Р. А. Феномен социальных и социально ответственных инвестиций в концепции социальной ответственности бизнеса. *Культура народов Причерноморья.* 2012. № 232. С. 199 – 202.
4. Герасименко Г. В. Соціальні інвестиції підприємств: проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2010. № 6. Т. 2. С. 130 – 133.
5. Савина Т. Н. Концептуальные основы методологии исследования социально ответственного инвестирования. *Экономический анализ: теория и практика.* 2015. № 9 (408). С. 52 – 62.
6. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку : монографія / А. М. Колот та ін. ; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Наук. парк, Ін-т соц.-труд. відносин. К.: КНЕУ, 2012. 501 с.

Чернявська І. М.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки та організації виробництва,
Дніпровський державний технічний університет,

Ліхачов Є. В.

магістрант,
Дніпровський державний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Металургійна промисловість має надзвичайне значення для України, її розвиток є підґрунтям підвищення рівня стійкості національної економіки та якості життя населення промислових регіонів країни. Основним завданням розвитку вітчизняних металургійних підприємств є динамічне зростання та інтеграція у світову металургію.

Наукові дослідження свідчать про те, що одним із основних факторів розвитку промислових підприємств є зниження опору змінам та реалізація відповідних організаційних та управлінських трансформацій, які передбачають використання нових технологій, інструментів та методів організації діяльності та системи управління підприємствами [1; 2].

Проте, металургійні підприємства України не завжди готові до чіткого визначення необхідності перетворень, при цьому факторами, які перш за все негативно впливали на їх здійснення станом на 2017 р., можемо визначити такі: нестача власних коштів – 80,1 %, недостатня фінансова підтримка держави – 55,2 %, недосконалість законодавчої бази – 40,0 %, відсутність обігових коштів – 38,5 %, високий економічний та проектний ризик – 38,2 %, порушення зв'язків виробничої кооперації – 20,0 %, відсутність кваліфікованого персоналу – 15,2 % [3].

Проведений аналіз активності металургійних підприємств за напрямками трансформаційних перетворень свідчить, що металургійні підприємства досить обережно підходять до питання ініціювання та реалізації трансформаційних процесів, особливо це помітно у організаційній сфері, сфері розвитку виробництва, нових технологій управління [3; 4]. Результати дослідження діяльності у сфері запровадження трансформаційних процесів у металургійній галузі України свідчать про достатньо низьку активність підприємств щодо оновлення технологій та методів управління, освоєння виробництва нової металургійної продукції та використання на практиці науково-технічних досягнень у сфері управління господарською діяльністю (табл. 1).

Таблиця 1

Частка активних металургійних підприємств у яких відбуваються перетворення, 2014 – 2017 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Кількість активних металургійних підприємств, шт.	341	343	306	341
Частка активних підприємств у загальній кількості металургійних підприємств, %	18,2	22,3	20,2	24,8
Частка активних металургійних підприємств у структурі промислових підприємств, %	1,4	1,8	1,8	1,9

Джерело: [3 – 6]

Зауважимо, що з загальної кількості металургійних підприємств їх питома вага, де відбувалися процеси реорганізації, протягом 2014 – 2017 рр. мали тенденцію зменшення з 7,5 до 2,4 %. Основною трансформаційною складовою є реорганізація підприємств шляхом утворення нового підприємства (в 2017 р. – 1,8 %) переважно за рахунок поновлення діяльності раніше існуючих підприємств залишається на невисокому рівні – 0,4÷0,5 %, поділ підприємств на кілька та з інших причин становлять незначну кількість – (по 0,1 – 0,2 %). При цьому слід зазначити, що число підприємств, які призупинили свою діяльність, складає 4,3 %. Основними причинами цього є процеси повної або часткової ліквідації (2,2 %) та тимчасового призупинення виробництва (1,7 %) [3 – 6].

При тому, що металургійний комплекс має достатньо високий експортний потенціал, підприємства фінансово неспроможні використовувати сучасні зарубіжні технології трансформації через їх значну вартість та неповну адекватність національним умовам господарювання. Проте, згідно даних [7], обсяг нових іноземних замовлень на виробництво металургійної продукції становить 61,4 % до обсягу нових замовлень у металургії. Що значно перевищує відсоток іноземних замовлень на виробництво інших окремих видів промислової продукції. Також, обсяг металургійної продукції, реалізованої за межі країни, складає 228692,7 млн. грн., що у структурі реалізованої промислової продукції становить 59 % (рис. 1).

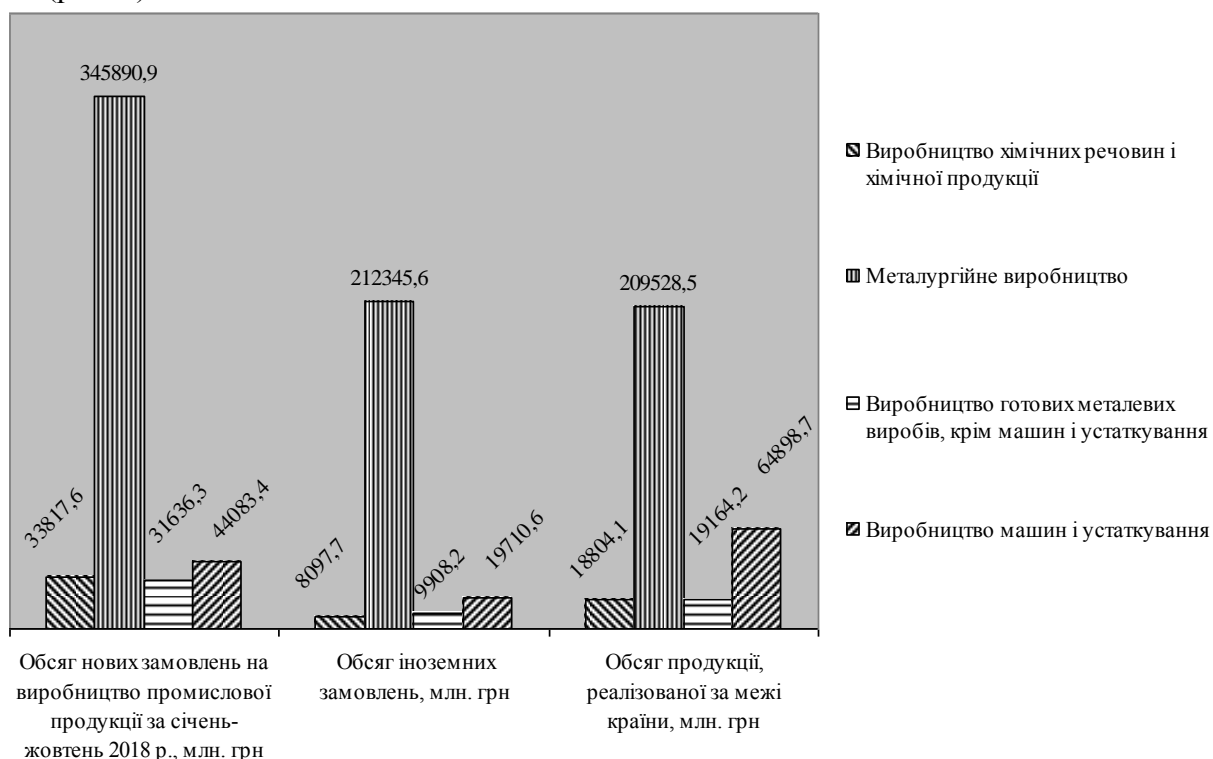

Рис. 1. Показники окремих видів промислової продукції за січень-жовтень 2018 р.

Джерело: [7]

Кожне металургійне підприємство, зважаючи на свої можливості, повинно розробляти оптимальну стратегію фінансування та впровадження технологічних новацій та трансформаційних перетворень у свою діяльність. У попередні роки й дотепер українські металургійні підприємства, у переважній більшості, не приділяють достатньої уваги і не виділяють необхідних коштів на заходи щодо модернізації, реконструкції, реструктуризації тощо [1; 2].

Узагальнюючи все вищенаведене, можна зробити висновок, що на цей час надзвичайно гостро постала проблема модернізації металургійних підприємств, перебудови виробничої, технологічної, організаційної, управлінської структур. Вирішення проблемних питань потребує внесення змін до інструментарію забезпечення пріоритетних напрямів трансформаційних перетворень.

Список літератури

1. Мазур В., Тимошенко А. Актуальні економічні питання в металургійній галузі України. *Економіка України*. 2012. № 6. С. 13 – 24.
2. Майорченко В. Н., Романенко А. А., Сиротенко В. А. Анализ состояния и технического переоснащения, модернизации и внедрения новейших технологий на предприятиях ГМК Украины. *Горнорудная металлургическая промышленность*. 2012. № 6. С. 131 – 134.
3. Статистичний щорічник України за 2017 рік. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_seu2017_u.pdf.
4. Статистичний збірник «Україна у цифрах. 2015 рік». URL: http://istmat.info/files/uploads/53010/ukraina_v_cifrah_2015.pdf.
5. Статистичний збірник «Україна у цифрах. 2014 рік». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm.
6. Статистичний збірник «Україна у цифрах. 2016 рік». URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
7. Доповідь «Про соціально-економічне становище України» (за січень-листопад 2018 року). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/dop/01/dop_112018.pdf.

УДК 338.45

Шевченко І. Ю.

к. е. н, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ

Невід’ємною та стратегічно важливою підгалуззю машинобудування та промисловості в цілому є автомобілебудування.

За результатами попередніх досліджень автора [1] виявлено, що нині автомобілебудування України переживає скрутні часи зменшення конкурентоспроможності автомобілебудівної продукції, погіршення виробничого, кадрового, управлінського, інноваційно-інвестиційного, фінансового, стратегічного та ринкового потенціалів.

У таких умовах нагальної необхідності набуває перегляд чинних стратегій автомобілебудівних підприємств з огляду на їх неефективність.

Для визначення рівня конкурентоспроможності та етапу життєвого циклу підприємств автомобілебудування автором розроблена матриця розвитку автомобілебудівних підприємств [2], яка є основою для формування стратегічних наборів автовиробників. Розроблена матриця складається з 21 квадранту, де квадранту № 1 відповідає етап започаткування при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 2 – етап зростання при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 3 – етап стабілізації при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 4 – етап успішного функціонування при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 5 – етап

стагнації при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 6 – етап спаду при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 7 – етап кризи при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 8 – етап зростання при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 9 – етап стабілізації при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 10 – етап успішного функціонування при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 11 – етап стагнації при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 12 – етап спаду при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 13 – етап започаткування при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 14 – етап започаткування при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 15 – етап зростання при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 16 – етап спаду при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 17 – етап кризи при високому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 18 – етап кризи при середньому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 19 – етап стабілізації при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 20 – етап успішного функціонування при низькому рівні конкурентоспроможності, квадранту № 21 – етап стагнації при низькому рівні конкурентоспроможності.

За результатами прикладного дослідження [1] виявлено знаходження вітчизняних автомобілебудівних підприємств України у таких квадрантах матриці розвитку підприємств автомобілебудування:

– легкового автомобілебудування: ПрАТ «Промавтоінвест» – у квадранті № 11, корпорації «Богдан» – у квадранті № 7, ПрАТ «Єврокар» – у квадранті № 4;

– вантажного автомобілебудування: ПрАТ «Промавтоінвест» – у квадранті № 9, корпорації «Богдан» – у квадранті № 7, ПрАТ «АвтоКрАЗ» – у квадранті № 7;

– автобусобудування: ПрАТ «Промавтоінвест» – у квадранті № 9, корпорації «Богдан» – у квадранті № 6, ПрАТ «БАЗ» – у квадранті № 7, ПрАТ «Часівоярські автобуси» – у квадранті № 11, ПрАТ «Чернігівський автозавод» – у квадранті № 9, ПАТ «Черкаський автобус» – у квадранті № 4.

Матриця стратегій підприємств автомобілебудування наведена на рис. 1.

Рівень конкурентоспроможності	високий	інтенсифікація	інтенсифікація	інтенсифікація, інтеграція	інтеграція, ревіталізація	модифікація	модифікація, модернізація	реконструкція, реінжиніринг
	середній	інтенсифікація	інтенсифікація	кластеризація, стабілізація	стабілізація, диференціація	модифікація, диверсифікація	реорганізація, реінжиніринг	реструктуризація
	низький	екстенсифікація	екстенсифікація	екстенсифікація, кластеризація	перепрофілювання, диверсифікація	перепрофілювання, диверсифікація	скорочення, реструктуризація	санація, ліквідація
		започаткування	зростання	стабілізація	успішне функціонування	стагнація	спад	криза

Етапи життєвого циклу

Рис. 1. Матриця стратегій підприємств автомобілебудування

Джерело: авторська розробка

Як бачимо з рис. 1, якщо підприємство автомобілебудівної галузі потрапляє до квадранту № 1, то для нього рекомендується реалізація підстратегії екстенсифікації, до квадранту № 2 – інтенсифікації, до квадранту № 3 – інтенсифікації та/чи інтеграції, до квадранту № 4 – інтеграції та/чи ревіталізації, до квадранту № 5 – модифікації, до квадранту № 6 – реорганізації та/чи реінжинірингу, до квадранту № 7 – санації чи ліквідації, до квадранту № 8 – екстенсифікації, до квадранту № 9 – кластеризації та/чи стабілізації, до квадранту № 10 – стабілізації та/чи диференціації, до квадранту № 11 – модифікації та/чи диверсифікації, до квадранту № 12 – скорочення та/чи реструктуризації, до квадранту № 13 – інтенсифікації, до квадранту № 14 – інтенсифікації, до квадранту № 15 – інтенсифікації, до квадранту № 16 – модифікації та/чи модернізації, до квадранту № 17 – реконструкції та/чи реінжинірингу, до квадранту № 18 – реструктуризації, до квадранту № 19 – екстенсифікації та/чи кластеризації, до квадранту № 20 – перепрофілювання та/чи диверсифікації, до квадранту № 21 – перепрофілювання та/чи диверсифікації.

Для автомобілебудівних підприємств України рекомендується реалізація:

– для ПрАТ «Промавтоінвест»: як виробника легкових автомобілів – підстратегії модифікації та/чи диверсифікації стратегії «міні – максі», як виробника вантажних автомобілів і автобусів – підстратегії кластеризації та/чи стабілізації стратегії «максі – міні»;

– для корпорації «Богдан»: як виробника легкових і вантажних автомобілів – підстратегії санації чи ліквідації стратегії «міні – міні», як виробника автобусів – підстратегії реорганізації та/чи реінжинірингу стратегії «міні – максі»;

– для ПрАТ «Єврокар» – підстратегії інтеграції та/чи ревіталізації стратегії «максі – максі»;

– для ПрАТ «АвтоКрАЗ» – підстратегії санації чи ліквідації стратегії «міні – міні»;

– для ПрАТ «БАЗ» – підстратегії санації чи ліквідації стратегії «міні – міні»;

– для ПрАТ «Часівоярські автобуси» – підстратегії модифікації та/чи диверсифікації стратегії «міні – максі»;

– для ПрАТ «Чернігівський автозавод» – підстратегії кластеризації та/чи стабілізації стратегії «максі – міні»;

– для ПАТ «Черкаський автобус» – підстратегії інтеграції та/чи ревіталізації стратегії «максі – максі».

Список літератури

1. Шевченко І. Ю. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств України. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2018. № 2 (21). С. 211 – 233.

2. Шевченко І. Ю. Методичні засади оцінювання конкурентоспроможності автомобілебудівних підприємств в контексті формування державної стратегії розвитку автомобілебудування. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2018. № 4 (125). С. 49 – 61.

СЕКЦІЯ 9

SECTION 9

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО ТА
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
PUBLIC INTERNATIONAL LAW AND
PRIVATE INTERNATIONAL LAW

UDC 347.4

Kirsych D.

Master Student, Faculty of Law,
Kryvyi Rih Economics Institute of the SHEE
«Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman»

PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF FOREIGN INVESTMENT IN UKRAINE

Creation of favorable investment climate is one of the most important means to raise the quality of the economic indicators of Ukraine. Taking into account the current difficult situation in Ukraine related to military events and the general economic downturn, there is a lack of own financial resources that are necessary for the effective functioning of the national economy, stable economic development and ensuring structural changes in the country. Therefore, one of the ways to help Ukraine to overcome economic stagnation is to attract foreign investment.

According to the State Statistics Service of Ukraine, 76 countries invested in the Ukrainian economy. In 2018, \$ 32,291.9 million of direct investment (equity) was attracted to the country (figure 1) [1].

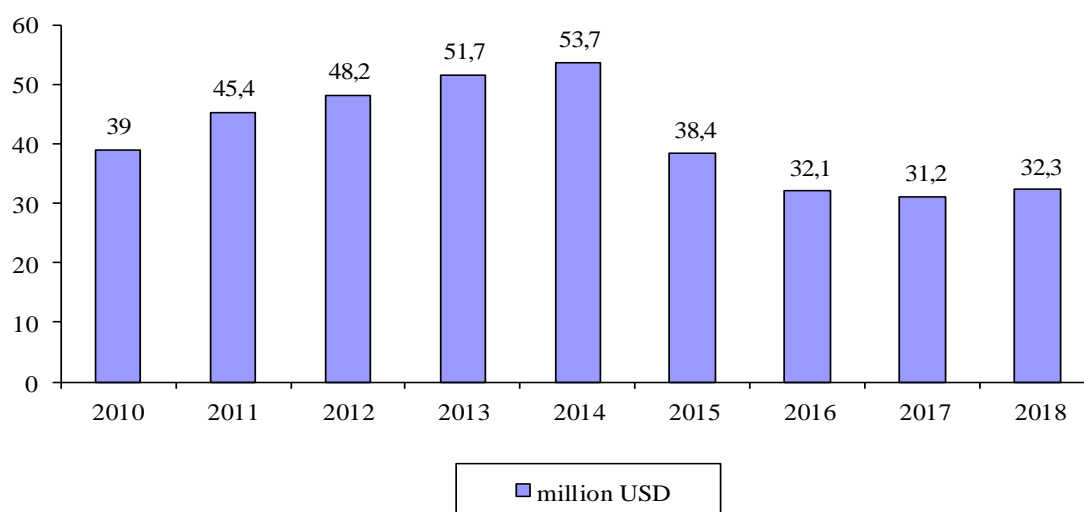

Figure 1. Foreign direct investment in Ukraine, 2010 – 2018

Source: compiled based on [1]

The share by countries is the next: Cyprus – 27,5%, the Netherlands – 21,9%, Great Britain – 6,1%, Germany – 5,2%, Switzerland – 4,8%, the Virgin Islands (UK) – 4,1%, the Russian Federation – 3,1%, Austria – 3,1% [1].

The share of investment from developed countries is not large, we see the outflow of capital from offshore zones, which is not a priority, because the country's development is influenced by investments from high-tech countries.

Taking into account the data of the figure 1, the inflow of investments in Ukraine takes place, however the general level of foreign investment, unfortunately, tends to decline after 2015. Obviously, the country is not isolated from world processes, especially considering the course on European integration and the violation of economic stability in foreign markets that had their own influence in Ukraine, but also an important factor is the problem of legal regulation of foreign investments in Ukraine, namely:

- largely undeveloped Ukrainian Law on Public-Private Partnership adopted in 2010 [2]. It was an attempt to create a platform for the cooperation between the state and the private sector, however the significant drawback of this cooperation was the fact that the law provides cooperation only in the form of a contract (there are also concessions, lease, state corporation, etc.);

- a weak state support for the development of high-tech industries and innovations [3];

- an unfavorable investment climate in Ukraine, which was mainly formed as a result of the unstable situation in the east of the country and the general economic downturn. Moreover, today the political risk for foreign investors in Ukraine remains very high;

- imperfect legislation on the issues of protection of property rights, lack of incentives for business activity in the country;

- insufficient level of the state support for investment activity and development of the system of preparation of investment programs and projects for attracting foreign investments.

As the result, it is important to work on problems solving of legal regulation of foreign investment. There should be the main directions:

- improvement of legislation in the field of Public-Private Partnership using the international experience;

- stimulation of the market of innovations and new technologies;

- creation of conditions for patent and inventory activity;

- improvement of general and special investment legislation;

- creation of conditions for the insurance market and reinsurance of risks related to foreign investment;

- introduction of tax privileges for foreign investors.

References

1. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm.

2. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. Економічна статистика / Наука, технології та інновації. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm.

УДК 339.9

Карпенко Я. С.

студент,

фінансово-правовий факультет,

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ-ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Український ринок ІТ-послуг – це найбільш динамічний сегмент національного ринку. Кількість українських розробників, за даними міністра економічного розвитку й торгівлі, вже дорівнює понад 150 тис, і їх кількість зростає [3]. ІТ-сектор відіграє провідну роль у загальній системі зовнішньоекономічних відносин України, а також в інноваційному розвитку України, підтримці зайнятості кваліфікованих фахівців, протидії їх еміграції. Ось чому важливим є виявлення й розуміння тенденцій розвитку ринку ІТ-послуг, що дозволяє урядам і бізнесу бачити орієнтири, розуміти напрямок розвитку та приймати правильні стратегічні рішення у межах коридору можливостей, з метою оптимального використання інтелектуальних ресурсів.

Основна тенденція на ринку ІТ-послуг – це зростання виробництва ІТ-продуктів і підвищення частки цих продуктів у ВВП. Так, темпи зростання ВВП України 2018 р. дорівнювало 3,2 %, а темпи зростання виробництва і експорту ІТ-продуктів – 20 %. Частка ІТ-сектору у ВВП України дорівнювала в 2018 р. вже 4 % (4,5 млрд дол.) [3]. За результатами досліджень експертів асоціації «ІТ Ukraine», послуги в сфері інформаційних технологій обігнали трубопровідний транспорт і стали другою найбільшою галуззю з експорту послуг. За сприятливих умов, до 2025 р. ринок ІТ-послуг складатиме 8,4 млрд дол. [4]. Вже сьогодні наші ІТ-компанії активно зміцнюють свої позиції у найбільш перспективних технологічних напрямках, якість послуг зростає, а це приваблює інвесторів. Загальний обсяг інвестицій в українські ІТ-компанії становив 265 мільйонів доларів за 2017 рік, що на 231 % більше показників 2016 року, а головним джерелом раннього фінансування для українських стартапів були венчурні фонди (90 %), а також ангели (6 %) і краудфандинові платформи (3 %) [1]. Найбільшими українськими інвестиційними

фондами є AVentures Capital, TA Ventures, UVentures, WNISEF. Випереджальні темпи зростання інвестицій в ІТ-ринок у порівнянні іншими секторами економіки – це ще одна тенденція його розвитку в Україні та світі.

Через менший попит на ІТ-послуги на внутрішньому ринку і порівняно низькі заробітні плати, зростає роль ІТ компаній з України як аутсорсерів. Аутсорсинг передбачає передачу функцій ІТ-підрозділів зовнішній організації, зокрема за кордоном. Для аутсорсера передана функція є основним видом діяльності. Активний розвиток ІТ-аутсорсингу у всьому світі є наступною тенденцією розвитку цього ринку. Вона пояснюється тим, що через стрімкий розвиток технологій компаніям складно самостійно відстежувати появу технологічних нововведень і своєчасно впроваджувати їх, не маючи великого штату технічних фахівців.

Разом з тим, важливою проблемою залишається кіберзлочинність, яка в 2017 р. завдала світовій економіці збитків на 600 млрд. доларів, або 0,8 % від світового ВВП. Банки залишаються пріоритетною метою кіберзлочинців. Вони також втручаються у політичні процеси, наприклад вибори. Кількість виявлених злочинів у сфері кібербезпеки в Україні збільшується в середньому на 2,5 тис. щорічно [2]. Кіберзлочинність є однією з найбільш небезпечних проблем сучасного інформаційного суспільства.

Нагайними проблемами розвитку галузі є низький рівень захисту прав інтелектуальної власності, недостатній розвиток фінансової інфраструктури та венчурних фондів, «витік мізків» за кордон, відставання технічної освіти від потреб часу, зайве втручання держави в оподаткування, тиск з боку контролюючих органів і навіть нестача нерухомості для створення локальних ІТ-парків. Насправді, ІТ-бізнес потребує від уряду стимулювання та підтримку, цілісне бачення цієї індустрії, її виокремлення у пріоритетну галузь та впровадження ІТ-продуктів у матеріальне виробництво та індустрію послуг.

Список літератури

1. Інвестиції в українські ІТ-компанії вирости втричі – дослідження. *Економічна правда*. 2018. 6 березня. URL: <http://pravda.com.ua/news/2018/03/6/634741>.
2. Кількість кіберзлочинів в Україні збільшується на 2,5 тисячі на рік. *Дзеркало тижня*. 2018. 15 січня. URL: <https://dt.ua/UKRAINE/kilkist-kiberzlochiviv-v-ukrayini-zbilshuyetsya-na-2-5-tisyachi-na-rik-266179.html>.
3. Отечественный ИТ-сектор обеспечивает 4 % ВВП Украины. *УНИАН. Економіка*. URL: <https://economics.unian.net/finance/10444737-otechestvennyy-it-sektor-obespechivaet-4-vvp-ukrainy.html>.
4. ІТ-індустрія вийшла на 2 місце в українському експорті послуг – дослідження. *Економічна правда*. 2018. 30 жовтня. 30.10.2018. URL: <http://pravda.com.ua/news/2018/10/30/642128>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ,
ОБЛІКУ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(9 березня 2019 р.)**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 07.03.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 5,1

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 7289

Надруковано у ФОП Гаража М. Ф.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 414919 від 20.01.2003 р.

36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

